แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS MOTIVATION TO PRODUCE VEGETABLE SOYBEAN FOR EXPORT IN DOI-SAKET DISTRICT, CHIANGMAI

มะลิ คำจม

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2549

แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS' MOTIVATION TO PRODUCE VEGETABLE SOYBEAN FOR EXPORT IN DOI-SAKET DISTRICT, CHIANGMAI

มะลิ คำจม

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2549

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

ชื่อเรื่อง

แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก
ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

FARMERS MOTIVATION TO PRODUCE VEGETABLE SOYBEAN
FOR EXPORT IN DOI-SAKET DISTRICT, CHIANGMAI

โดย

มะลิ คำจม

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา ....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กรรมการที่ปรึกษา ....
(อาจารย์กิตติพงษ์ โตธิรกุล)
วันที่.....เดือน..... ....พ.ศ..... ... ..

กรรมการที่ปรึกษา ....
(อาจารย์ ดร.วีรศักดิ์ ปรกติ)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... .....

ประธานกรรมการประจำหลักสูตร ....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ..... .

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว ....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)
ประธานคณะกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.. ....

ชื่อเรื่อง	แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางมะลิ คำจม
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วรานอกศิริ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางการเกษตร เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาแรงจูงใจ ที่ทำให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 82 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows)

ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่งจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ มีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 3.41 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 2 คน มีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 7 ปี มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 5 ไร่ ใช้ระบบน้ำจากระบบชลประทานในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด และลักษณะของการคมนาคมในการขนส่งผลผลิตมีความสะดวก โดยมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ย 45,830.49 บาทต่อปี มีรายได้จากการปลูกพืชอื่น เฉลี่ย 10,282.55 บาทต่อปี และ มีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 3,505.00 บาทต่อปี มีลักษณะการถือครองเป็นของตนเองทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเฉลี่ย 3.68 ครั้งต่อฤดูกาล และมีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ย 2.77 ครั้งต่อปี

ผลการศึกษาชนิดของแรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในระดับปานกลาง ในด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ และแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง

โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากที่สุดด้านการฝึกอบรมในประเด็นการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ด้านการวางแผนปฏิบัติอย่างถูกวิธีในประเด็นการได้รับการวางแผนช่วงเดือนปลูกที่เหมาะสม ด้านการพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองในประเด็นทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการคัดเกรดผลผลิตได้ตรงกับความต้องการของโรงงาน มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์มากที่สุดในประเด็นเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดกับผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด มีแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์มากที่สุดในประเด็นมีระบบการชำระเงินที่แน่นอนตรงเวลา และมีแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในประเด็นทำให้ตนเองเป็นคนที่มีหน้ามีตา มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาในด้านราคาและตลาดที่จำหน่ายถั่วเหลืองฝักสด มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านพันธุ์ถั่วเหลืองที่ได้รับ ด้านการเก็บเกี่ยว ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ด้านโรคและแมลงศัตรูพืช ด้านการฝึกอบรมและทัศนศึกษา ด้านการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/บริษัทเอกชน และด้านผลผลิตของถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับตามลำดับ

Title	Farmers Motivation to Produce Vegetable Soybean for Export in Doi-Saket District, Chiangmai
Author	Mrs.Mali Khamjom
Degree of	Master of Science in Agricultural Extension
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr.Boonsom Waraegsiri

ABSTRACT

The main objectives of this study were to investigate: 1) the personal, agricultural and socio-economic characteristics of farmers growing vegetable soybean in Doi-Saket District, Chiangmai; 2) their motivation on vegetable soybean growing for exporting; and 3) problems encountered farmers growing vegetable soybean and suggestions. The data were collected by means of interview distributed to 82 farmers growing vegetable soybean and then analyzed by using SPSS for Windows.

Results of the study revealed that most of the respondents had completed primary school, and had an average of 3.41 household members with an average of 2 people contributing to vegetable soybean growing. Their average vegetable soybean growing experience was 7 years, and they had an average soybean plantation area of 5 Rai. Their average vegetable soybean income was 45,830.49 baht per year. Also they had an average yearly income of 10,282.55 baht from growing other plants. Moreover they had an average yearly income of 3,505.00 baht from non-agricultural sector. The respondents were land owners, and were members of Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. They averagely contacted agricultural extension staff for 3.68 times per season and they had an average training of 2.77 training programs per year.

It was found that the farmers had a moderate level of motivation on their growing vegetable soybean in the aspects of achievement motivation, affiliation motivation, material gain motivation, and prestige motivation. They had a high level of achievement motivation on the aspects of training on yield harvesting and caring, correct methods an appropriate planning during growing month, and skill development on the improvement of yield grading that met the need of factories. They had a high level of affiliation motivation on the aspect of close activity

participation with other vegetable soybean growers. In regard to material gain motivation, they had a high level of motivation on payment system which was sure and punctual. For the prestige motivation, they had a high level of motivation on reputation and well acceptance among people in their villages.

In case of problems encountered, it was found that the respondents had the problems on price of vegetable soybean and marketing; vegetable soybean obtained; harvesting; assistance on production factors; diseases and pests; seminar and training; selection of farmer involving in the project; extension staff and private companies, and vegetable soybean yield, respectively.

According to the results of the study, it was suggested that the associated agencies should help the farmers find markets and ways to maintain a reasonable price of the yield in order to lessen the farmers' problems and prevented them from being in debt. Also, there should have a more frequent visiting between the farmers and agricultural extension staff as they could have a solution in time when any problem arises during soybean growing season.

กิตติกรรมประกาศ

ปัญหาพิเศษฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญสม วราเอกศิริ ประธานกรรมการที่ปรึกษา พร้อมด้วย อาจารย์กิตติพงษ์ โตธิรกุล อาจารย์ ดร. วีรศักดิ์ ปรกติ กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาชี้แนะวิชาการ และคำแนะนำถึงวิถีทางและข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้เกิดความกระจ่างยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้รู้นักวิชาการผู้เป็นเจ้าของตำราที่ใช้ประกอบการศึกษาครั้งนี้ ตลอดจนผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ขอขอบคุณท่านคณาจารย์ นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนสำนักงานเกษตรอำเภอดอยสะเก็ด ที่กรุณาแนะนำและให้ความช่วยเหลือในขณะที่กำลังศึกษาและประกอบปัญหาพิเศษ

คุณค่าและประโยชน์แห่งปัญหาพิเศษฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ ตลอดจนครูบา-อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความรัก ความห่วงใย และเป็นกำลังใจด้วยดีต่อเนื่องเสมอมา

มะลิ คำจม

ธันวาคม 2549

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	8
ถั่วเหลืองฝักสด	8
ลักษณะและการปลูกถั่วเหลืองฝักสด	8
สถานการณ์ถั่วเหลืองฝักสด	11
แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ	12
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	12
องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจ	15
ประเภทของแรงจูงใจ	16
ชนิดของแรงจูงใจ	18
ทฤษฎีแรงจูงใจ	21
ภาคสรุป	22
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	24
สถานที่ดำเนินการวิจัย	24
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	24
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	26
การทดสอบเครื่องมือ	26

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
การรวบรวมข้อมูล	27
การวิเคราะห์ข้อมูล	27
ระยะเวลาในการวิจัย	28
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	29
ลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางการเกษตร เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล	29
แรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก	42
ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก	55
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	59
สรุปผลการวิจัย	59
อภิปรายผลการวิจัย	62
ข้อเสนอแนะ	64
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	64
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป	65
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	68
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	69
ภาคผนวก ข ตารางภาคผนวก	79
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	82

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	25
2	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา	30
3	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว	31
4	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแรงงานในครอบครัว	32
5	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด	33
6	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด	33
7	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระบบน้ำที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด	34
8	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะของการคมนาคมในการขนส่งผลผลิต	35
9	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสด	36
10	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้จากการปลูกพืชอื่น	37
11	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้นอกภาคเกษตร	38
12	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามสภาพการถือครองที่ดิน	39
13	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันการเกษตร	40
14	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	40
15	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสด	41
16	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก	44
17	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก	49
18	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามแรงจูงใจใฝ่ประโยชน์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก	51
19	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
20	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก	57
21	ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองฝักสดและต้นทุนการผลิตข้าวโพดหวาน (ต่อ 1 ไร่)	80
22	ต้นทุนการทำข้าวนาปรังและถั่วแขก (ต่อ 1 ไร่)	81
23	เปรียบเทียบระยะเวลาปลูก ผลผลิต และรายได้การผลิตถั่วเหลืองฝักสด การผลิตข้าวโพดหวาน การผลิตนาปรัง และการผลิตถั่วแขก (ต่อ 1 ปี)	81

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	วัฏจักรขั้นตอนแห่งการเกิดแรงจูงใจ	14
2	ลำดับขั้นแห่งความต้องการ A.H. Maslow	22

บทที่ 1
บทนำ
(INTRODUCTION)

ถั่วเหลืองฝักสดหรือถั่วแระญี่ปุ่น เป็นถั่วเหลืองที่เก็บเกี่ยวในระยะที่ฝักเต่งและฝักยังมีสีเขียวอยู่ เป็นพืชที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในแถบเอเชียตะวันออก เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลี ปัจจุบันชาวญี่ปุ่นบริโภคถั่วเหลืองฝักสดปีละประมาณ 150,000 ตัน แต่เนื่องจากต้นทุนการผลิตในญี่ปุ่นสูง จึงนำเข้าจากต่างประเทศประมาณร้อยละ 50 ของความต้องการบริโภคภายในประเทศ โดยมีประเทศจีน ไต้หวัน ไทย และอินโดนีเซียเป็นผู้ส่งออกที่สำคัญ แหล่งปลูกถั่วเหลืองฝักสดของไทยจะกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เช่น กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ น่าน แพร่ พิจิตร ลำปาง พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี ส่วนใหญ่เป็นการปลูกเพื่อการส่งออกซึ่งต้องใช้พันธุ์เฉพาะตามที่ตลาดกำหนดเช่น AGS 292 หรือ NO. 75 และ 2808 สำหรับถั่วเหลืองฝักสดที่บริโภคภายในประเทศนั้นเป็นพันธุ์เชียงใหม่ 1 มีเพาะปลูกในเพชรบุรี นครสวรรค์ สระบุรี และกาญจนบุรี แต่การปลูกไม่แพร่หลายเนื่องจากเมล็ดหายากและราคาแพง ในปี พ.ศ. 2547 กรมส่งเสริมการเกษตรทำโครงการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อส่งเสริมการปลูก ถั่วเหลืองฝักสดพันธุ์เชียงใหม่ 1 ซึ่งเป็นพันธุ์สำหรับบริโภคฝักสดโดยเฉพาะให้เป็นที่แพร่หลายเพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้เกษตรกร เนื่องจากถั่วเหลืองฝักสดเป็นพืชที่ให้ผลตอบแทนสูง คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยรู้จักถั่วเหลืองฝักสดและยังไม่รู้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการของถั่วเหลืองฝักสด ที่มีประโยชน์ต่อร่างกายเป็นอย่างมาก คือเป็นแหล่งโปรตีนราคาถูกเมื่อเทียบกับโปรตีนจากเนื้อสัตว์ มีใยอาหารสูง มีวิตามิน เอ บี และซี มีแร่ธาตุที่ร่างกายต้องการ เช่น เหล็ก แคลเซียม ฟอสฟอรัส มี Isoflavones ซึ่งเป็นสารช่วยลดความเสี่ยงต่อการเป็นโรคหัวใจ โรคมะเร็งเต้านม มะเร็งต่อมลูกหมาก และลดอาการวัยทอง ถั่วเหลืองฝักสดสามารถบริโภคได้ทั้งในรูปแบบอาหารว่าง คือนำไปต้มทั้งฝักรับประทานเป็นอาหารคาว คือการใช้ผัดแทนผักต่าง ๆ หรือใส่ในแกงไตปลา แกงส้ม สลัด ทำซุปเป็นต้น และอาหารหวาน สามารถทำเป็นวุ้นถั่วเหลืองฝักสด ไอศกรีมถั่วเหลืองฝักสด สาคูถั่วเหลืองฝักสด

ถั่วเหลืองฝักสด เป็นพืชที่มีศักยภาพในการส่งออกของประเทศ ในแต่ละปีมีการส่งออกในรูปฝักและเมล็ดแช่แข็งประมาณ 7,900 ตัน ทำรายได้ให้กับประเทศประมาณ 590 ล้านบาท มีพื้นที่ปลูกประมาณ 15,000 ไร่ (กรมวิชาการเกษตร, 2545: คำนำ) การส่งออกถั่วเหลืองฝักสดไปจำหน่ายต่างประเทศ จำเป็นต้องศึกษาและจัดลำดับความสำคัญของระเบียบการนำเข้าของประเทศต่าง ๆ ให้

สามารถดำเนินการผลิตตามความต้องการด้านคุณภาพและมาตรฐานของถั่วเหลืองฝักสดมีการดำเนินการตามวิธีการผลิตที่มีคุณภาพ (Good Agricultural Practice: GAP) ของประเทศผู้นำเข้า เกษตรกรและผู้ส่งออกจะต้องร่วมมือกันในการยกระดับและปรับปรุงการผลิตให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้ซื้อ การดำเนินการเช่นนี้สามารถดำเนินการต่อไปโดยต่อเนื่อง ก็ต้องอาศัยแรงจูงใจของเกษตรกรที่เหมาะสมให้สามารถผลิตถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกที่ยั่งยืนในอนาคต

ปัญหาการวิจัย

(Statement of the Problem)

อำเภอดอยสะเก็ดเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีเกษตรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก มีพื้นที่ทิศเหนือติดอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ทิศใต้ติดกับอำเภอสันทราย ทิศตะวันตกติดกับกิ่งอำเภอแม่ออน และทิศตะวันออกติดกับกิ่งอำเภอแม่ออน สภาพพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างภูเขา มีระบบชลประทานจากเขื่อนแม่กวง อุดมทั้งสภาพพื้นที่ และการคมนาคมสะดวก เหมาะสำหรับทำการเกษตร อาชีพการเกษตรที่เป็นหลักได้แก่ การทำนา หลังจากเสร็จฤดูทำนาก็มีพืชอื่น ๆ เข้ามาปลูกหมุนเวียน เช่น พืชผักต่าง ๆ ถั่วลิสง ถั่วแขก ฟักทอง หอม กระเทียม มันฝรั่ง และเห็ด โดยหมุนเวียนผลิตทั่วทั้งปี ตามฤดูกาลที่เหมาะสมและความต้องการของตลาด ปัจจุบันได้มีบริษัทเอกชนได้นำถั่วเหลืองฝักสดมาส่งเสริมการปลูกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เพื่อส่งออก ช่วงการปลูกถั่วเหลืองที่เหมาะสมได้แก่ เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม ของทุกปี พื้นที่ปลูก ได้แก่ ตำบลแม่โป่ง ตำบลแม่ฮ้อยเงิน ตำบลม่วงโตน และตำบลตลาดขวัญ

ในอดีตในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ดบริษัทเอกชนได้นำพืช 2 ชนิดมาให้เกษตรกรปลูก ได้แก่ ถั่วแขก และถั่วเหลืองฝักสด ต่อพื้นที่ 30 ไร่ เกษตรกรนิยมปลูกถั่วแขกเนื่องจากได้ผลผลิตและรายได้สูง แต่บริษัทผู้ส่งเสริมและรับซื้อผลผลิตกำหนดว่าถ้าปลูกถั่วแขกแล้ว ต้องปลูกถั่วเหลืองฝักสดช่วยบริษัทด้วย แต่ถั่วเหลืองมีปัญหาโรคระบาด เช่น โรคราน้ำค้าง ใบจุดนูน แอนแทรคโนส ใบยอดย่น และราสนิม รวมทั้งหนอนแมลงวันเจาะลำต้นถั่ว แมลงหวี่ขาว และมวน ในช่วงที่ถั่วออกฝักเริ่มสร้างเมล็ด หนูจะเข้ามากัดกินฝักถั่ว จึงทำให้ผลผลิตตกต่ำไม่ได้มาตรฐาน รวมทั้งเกษตรกรขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการปลูกเนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมไปแนะนำไม่ทั่วถึง จึงทำให้พื้นที่ปลูกลดหายไปจนเกษตรกรหยุดการปลูกถั่วเหลืองฝักสด ส่งผลให้เกษตรกรมีหนี้สินและกระทบรวมไปถึงบริษัทผู้ผลิต

ต่อมาบริษัทผู้ผลิตได้เข้ามาส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพิ่มพื้นที่การปลูกอย่างรวดเร็วจึงสร้างรายได้ ให้แก่เกษตรกร พื้นที่ปลูกช่วงเดือน พฤษภาคม-มิถุนายน 2547 มีจำนวน 250 ไร่ ปลูกในพื้นที่ตำบลแม่โป่ง ตำบลแม่ฮ้อยเงิน โดยใช้พันธุ์ 292 ราคาประกัน 13 บาทต่อกิโลกรัม ใช้เมล็ดพันธุ์จำนวน 12 กิโลกรัมต่อไร่ จะได้ผลผลิตเฉลี่ย 900 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2547 มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองทั้งหมด 520 ไร่ ได้แก่พื้นที่ตำบลแม่ฮ้อยเงิน ตำบลม่วงโตน ตำบลแม่โป่ง และตำบลตลาดขวัญ ใช้พันธุ์ 292 และ 2808 ราคาประกัน 12.50 บาท ได้ผลผลิตเฉลี่ย 900-1200 กิโลกรัมต่อไร่

แม้ว่าการผลิตถั่วเหลืองฝักสดในช่วงที่ผ่านมาเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ตั้งแต่การผลิตพันธุ์ฤดูการปลูกที่เหมาะสม โรค แมลง ผลผลิตคุณภาพไม่ดี และผลผลิตต่อไร่ต่ำ ทำให้เกษตรกรไม่สนใจที่จะร่วมโครงการผลิต แต่ในปัจจุบันเกษตรกรกลับหันมาปลูกถั่วเหลืองฝักสดแทนพืชอื่นเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดอีกครั้งหนึ่งนั้นมีลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางการเกษตร เศรษฐกิจ และสังคมอย่างไรบ้าง รวมทั้งสาเหตุที่เกษตรกรในอำเภอดอยสะเก็ดหันมาปลูกถั่วเหลืองฝักสดแทนพืชดั้งเดิม มีอะไรเป็นสิ่งกระตุ้นหรือดึงดูดให้เกษตรกรมีแรงจูงใจอะไรเป็นสิ่งตัดสินใจเข้าร่วมโครงการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย
(Objectives of the Research)

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางการเกษตร เศรษฐกิจ และสังคม ของเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด
2. เพื่อทราบแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Expected Results)

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงเหตุจูงใจให้เกษตรกรพัฒนาการผลิต เพื่อให้ได้คุณภาพและปริมาณที่ตลาดต้องการ

2. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาศึกษาพื้นที่เหมาะสมและสอดคล้องกับชนิดแรงจูงใจในแต่ละท้องที่ของการปลูกของเกษตรกร อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

3. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงกระบวนการจูงใจเกษตรกรในการผลิตถั่วเหลืองฝักสดให้ได้มาตรฐานสำหรับการส่งออกและใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้อ้างอิงของนิสิต นักศึกษา และผู้สนใจในโอกาสต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

(Scope of the Research)

1. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะ แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น

2. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาชนิดแรงจูงใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกถั่วเหลืองฝักสดในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation) ได้แก่

- การฝึกอบรม
- การวางแผนการปฏิบัติอย่างถูกวิธี
- การพัฒนาทักษะและความสามารถของตนเอง
- การได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

2.2 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (affiliation motivation) ได้แก่

- การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดกับผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

- การพบปะ สังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนเกษตร
- การได้รับการยอมรับจากเพื่อนเกษตรกรให้เป็นผู้ติดต่อประสานงานต่างๆ
- การได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

2.3 แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุ (material gain motivation) ได้แก่

- การประกันราคา
- การจำหน่ายผลผลิตถั่วเหลืองฝักสด
- การได้ใช้เมล็ดพันธุ์ดีในการเพาะปลูก
- การสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านต่าง ๆ จากโรงงาน
- การได้รับสิทธิพิเศษจากการเข้าร่วมโครงการปลูก

2.4 แรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง (prestige motivation) ได้แก่

- การปรับปรุงฐานะของครอบครัว
- การได้เข้าร่วมโครงการทำให้มีหน้ามีตามีชื่อเสียงในหมู่บ้านของตน
- การได้รับการยกย่องให้เป็นเกษตรกรผู้ปลูกได้ผลผลิตสูงและดีเด่น
- การได้รับเป็นที่รู้จักของสมาชิกในหมู่บ้าน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเป็นผู้นำระดับต่าง ๆ ทางสังคม
- การได้แสดงออกในความรู้ ความสามารถ โดยให้คำปรึกษา หารือ และแนะนำแก่เพื่อนบ้าน

นิยามศัพท์
(Definition of Terms)

ลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลทั้งกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ระดับการศึกษา ขนาดของครอบครัว และประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิการศึกษาขั้นสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

ขนาดของครอบครัว หมายถึง จำนวนบุคคลที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกันและมีกิจกรรมร่วมกัน

ลักษณะเศรษฐกิจ หมายถึง สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รายได้และสภาพการถือครองที่ดิน

รายได้ต่อปี หมายถึง จำนวนเงินรายได้ที่ได้จากการจำหน่ายถั่วเหลืองฝักสดต่อปี

สภาพการถือครองที่ดิน หมายถึง ลักษณะการถือครองที่ดินของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งอาจมีลักษณะที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด คนอื่นให้ทำเปล่า หรือเป็นการถือครองหลายอย่างรวมกัน

ลักษณะทางสังคม หมายถึง การเป็นสมาชิกกลุ่ม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และแรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือการเข้าร่วมกลุ่มที่มีกิจกรรมกลุ่มต่างๆ ของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

เจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ ที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมภาคเอกชน ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมการผลิตพืช ถ่ายทอดความรู้ และเทคนิคการผลิต ด้านการเกษตรแผนใหม่ที่เหมาะสมแก่เกษตรกรรวมทั้งแก้ปัญหาด้านวิชาการ และปัญหาขั้นพื้นฐานต่างๆ ทั่วไป

ประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด หมายถึง ระยะเวลาในการปลูกถั่วเหลืองคิดเป็นจำนวนปี

แรงจูงใจของเกษตรในการเข้าร่วมโครงการผลิตถั่วเหลืองเพื่อการส่งออก หมายถึง สิ่งที่เกษตรกรอยากได้ (motive) หรือต้องการที่จะได้รับการตอบสนอง ซึ่งเป็นพลังงานที่กระตุ้น (drive) หรือผลักดันให้เกษตรกรเกิดแรงจูงใจ (motivation) ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมาย (goal) ตามที่กำหนดไว้ ในแต่ละด้านดังนี้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation)

- การฝึกอบรม
- การวางแผนการปฏิบัติอย่างถูกวิธี
- การพัฒนาทักษะและความสามารถของตนเอง
- การได้รับเลือกเป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (affiliation motivation)

- การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดกับผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด
- การพบปะ สังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนเกษตรกร

- การได้รับการยอมรับจากเพื่อนเกษตรกรให้เป็นผู้ติดต่อประสานงานต่าง ๆ
- การได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุ (material gain motivation)

- การประกันราคา
- การจำหน่ายผลผลิตถั่วเหลืองฝักสด
- การได้ใช้เมล็ดพันธุ์ดีในการเพาะปลูก
- การสนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านต่าง ๆ จากโรงงาน
- การได้รับสิทธิพิเศษจากการเข้าร่วมโครงการปลูก

แรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง (prestige motivation)

- การปรับปรุงฐานะของครอบครัว
- การได้เข้าร่วมโครงการทำให้มีหน้ามีตามีชื่อเสียงในหมู่บ้านของตน
- การได้รับการยกย่องให้เป็นเกษตรกรผู้ปลูกได้ผลผลิตสูงและดีเด่น
- การได้รับเป็นที่รู้จักของสมาชิกในหมู่บ้าน เพื่อเป็นพื้นฐานในการเป็นผู้นำระดับต่าง ๆ ทางสังคม
- การได้แสดงออกในความรู้ ความสามารถ โดยให้คำปรึกษา หารือ และแนะนำ แก่เพื่อนบ้าน

โดยแรงจูงใจนี้จะวัดได้จากการระบุความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลว่า "มีแรงจูงใจมากที่สุด" "มีแรงจูงใจมาก" "มีแรงจูงใจปานกลาง" "มีแรงจูงใจน้อย" และ "มีแรงจูงใจน้อยที่สุด"

บทที่ 2
การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง
(REVIEW OF RELATED LITERATURES)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบว่ามีแรงจูงใจชนิดใดบ้างที่เป็นแรงกระตุ้นหรือตัวกำหนดให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการปลูกถั่วเหลืองฝักสด และควรจะมีแนวทางในการวิจัยอย่างไร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ได้จาก ทฤษฎีหลักการและผลการวิจัย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัยค้นคว้าจากตำรา รายงานการวิจัยและเอกสารอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความกระจ่างซึ่งปัญหาเพื่อดำเนินการวิจัยอย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยครอบคลุมเนื้อหาดังนี้

1. ถั่วเหลืองฝักสด
2. แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ

ถั่วเหลืองฝักสด

ลักษณะและการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

ถั่วเหลืองฝักสด เป็นพืชชนิดเดียวกับถั่วเหลืองเมล็ดแห้ง แตกต่างกันที่ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตและลักษณะของผลผลิต กล่าวคือ ถั่วเหลืองฝักสด ตลาดต้องการผลผลิตทั้งฝักเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะที่เมล็ดเต่งเต็มที่ ก่อนที่จะเข้าสู่ระยะที่เมล็ดในฝักโดฝักหนึ่งจะสุกแก่ฝักเปลี่ยนเป็นสีฟางข้าว นิยมบริโภคในลักษณะเดียวกับพืชผัก เมล็ดจะต้องมีขนาดใหญ่ เนื้อนุ่ม รสหวานมัน ถั่วเหลืองฝักสดจัดอยู่ในตระกูล Leguminosae และมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Glycine max* (L.) Merill. มีชื่อสามัญว่า Vegetable Soybean ซึ่งจะบริโภคเมล็ดสดยังไม่แก่ โดยทั่วไปคนไทยเรียกว่า ถั่วแระ หรือถั่วเหลืองฝักสด เนื่องจากนำฝักถั่วเหลืองที่ยังเขียวอยู่มาใช้บริโภคได้ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของถั่วเหลืองฝักสด เป็นพืชอายุปีเดียว มีระบบรากฝอย ลำต้นตั้งตรง สูงประมาณ 30-70 เซนติเมตร มีขนปกคลุมทั่วลำต้น ใบ และฝัก ซึ่งการปลูกถั่วเหลืองฝักสดจะเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกแหล่งปลูกตลอดจนกระบวนการอื่น ๆ ดังนี้

ถั่วเหลืองฝักสดควรอยู่บริเวณพื้นที่ดอนหรือที่ลุ่มไม่มีน้ำท่วมขัง ความสูงจากระดับน้ำทะเลไม่เกิน 600 เมตร พื้นที่ราบและสม่ำเสมอมีความลาดเอียงไม่เกินร้อยละ 5 ห่างไกลจากแหล่งมลพิษ การคมนาคมสะดวก สามารถนำผลผลิตสู่โรงงานอุตสาหกรรมหรือตลาดได้รวดเร็ว โดยมีดินร่วน ดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนเหนียวปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง มีอินทรีย์วัตถุไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1.5 ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์มากกว่า 12 ส่วนในล้านส่วน โพแทสเซี่ยมที่แลกเปลี่ยนได้มากกว่า 50 ppm การระบายน้ำและถ่ายเทอากาศดี ระดับหน้าดินลึก 20-25 เซนติเมตร ค่าความเป็นกรดด่างระหว่าง 6.0-6.8

สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและคุณภาพของถั่วเหลืองฝักสด 15-30 องศาเซลเซียล ถ้าอุณหภูมิสูงกว่า 30 องศาเซลเซียล จะทำให้เปลือกฝักหนา ไม่ได้มาตรฐานการส่งออก ปริมาณน้ำฝน 1,000-1,500 มิลลิเมตรต่อปี มีการกระจายตัวสม่ำเสมอตลอดฤดูปลูก มีแสงแดดจัด มีน้ำเพียงพอสำหรับใช้เมื่อจำเป็นต้องเป็นน้ำสะอาดปราศจากสารอินทรีย์และสารอนินทรีย์ที่มีพิษปนเปื้อน

ถั่วเหลืองฝักสดเป็นพืชบริโภคสด สามารถปลูกได้ตลอดปี สำหรับการผลิตเพื่อการส่งออก ซึ่งมีมาตรฐานสูง จำเป็นต้องวางแผนการผลิตเพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิต ควรมีการติดต่อโรงงานไว้ล่วงหน้า ผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพตรงตามมาตรฐานการส่งออก สำหรับการคัดเลือกพันธุ์ ผลผลิตมีคุณภาพและมาตรฐานตรงตามที่โรงงานอุตสาหกรรมต้องการ เจริญเติบโตดีเหมาะกับสภาพดินฟ้าอากาศ พันธุ์ที่นิยมปลูกเป็นการค้ามี 2 กลุ่ม คือพันธุ์สำหรับการส่งออก เป็นพันธุ์ที่ต้านทานต่อโรครานำค้าง เมื่อต้มรสชาติหวานเล็กน้อย เหมาะสำหรับปลูกในภาคเหนือและภาคกลางทั้งฤดูแล้งและฤดูฝน มี 3 พันธุ์ พันธุ์ เอจีเอส 292 เป็นพันธุ์ที่บริษัทเชียงใหม่โฟรเซ่นฟูดส์ จำกัด (มหาชน) นำเมล็ดพันธ์เข้ามาจากประเทศไต้หวัน ลักษณะดอกสีม่วง ขนสีขาว อายุถึงวันออกดอก 26-30 วัน เก็บเกี่ยวฝักสด 62-65 วัน ฝักสดมีสีเขียวอ่อน ผลผลิตฝักสดมาตรฐานเฉลี่ย 800 กิโลกรัมต่อไร่ และพันธุ์ นัมเบอร์ 75 เป็นพันธุ์ที่บริษัทเชียงใหม่โฟรเซ่นฟูดส์ จำกัด (มหาชน) นำเมล็ดพันธุ์เข้ามาจากประเทศไต้หวัน ดอกสีขาว ขนสีขาว อายุถึงวันออกดอก 28-32 วัน เก็บเกี่ยวฝักสด 65-68 วัน ฝักสดมีสีเขียวเข้มกว่าพันธุ์เอจีเอส 292 ผลผลิตฝักสดมาตรฐานเฉลี่ย 750 กิโลกรัมต่อไร่ พันธุ์ 2808 เป็นพันธุ์ใหม่ลักษณะดอกสีม่วง ขนสีขาว คล้ายพันธุ์ 292 แต่ข้อของฝักจะมี 2 ข้อมาก ส่วนพันธุ์ 292 จะมี 2-3 ข้อต่อฝักให้ผลผลิตสูงเท่า ๆ กับพันธุ์ 292

สิริกุล วะสี (2533: 19) กล่าวว่า การคัดเลือกพันธุ์ปลูกเป็นปัญหาอันดับหนึ่งในปัจจุบันเพราะพันธุ์ที่ปลูกเป็นพันธุ์ต่างประเทศ ทำให้มีปัญหาเรื่องพันธุ์สม่ำเสมอ บางครั้งพบว่าพันธุ์เดียวกันแต่มีหลายสิ่งที่แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากมีการปรับปรุงพันธุ์จากแหล่งต่าง ๆ และตั้ง

ชื่อใหม่เพื่อให้เป็นเกียรติกับสถานที่นั้น เช่น พันธุ์เกาซุง 1 (Kaohsiung 1) ซึ่งคนไทยรู้จักในนาม ของ AGS 292 ซึ่งพันธุ์ดั้งเดิมคือ Taishoshiroge เป็นพันธุ์ไต้หวันนำมาจากญี่ปุ่น แล้วศูนย์พัฒนาพืช แห่งเอเชียไต้หวัน (Asian Vegetable Research and Development Center) นำมาปลูกและคัดเลือก ปรับปรุงพันธุ์ใหม่ให้ชื่อว่า 60 จี.เอส 292 (Avrdc Glycine Selection 292) ต่อมาในปี 2530 สถานี ทดลองในเมืองเกาซุง (Kaohsiung District Agriculture Improvement Station) ก็นำไปคัดเลือกใหม่ แล้วให้ ชื่อว่า เกาซุง 1 และได้เผยแพร่ให้เกษตรกรที่ไต้หวันปลูกอย่างกว้างขวางในปัจจุบันและ ส่งผัก แช่แข็งไปญี่ปุ่น

พื้นที่ถั่วเหลืองฝักสดเดิมปลูกที่ประเทศไต้หวัน ผลผลิตส่วนใหญ่จะส่งไปขายที่ ประเทศญี่ปุ่น กำลังการผลิตและพื้นที่ปลูกไม่เพียงพอประกอบกับต้นทุนการผลิตสูงแต่ตลาดมี ความต้องการผลผลิตมาก ประเทศไต้หวันจึงขยายฐานการผลิตไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชน จีน ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ผลิตถั่วเหลืองฝักสดส่งขายประเทศญี่ปุ่น ซึ่งส่วนใหญ่จะ ผลิตทางภาคเหนือของประเทศไทยขณะนี้มี 3 บริษัทของเอกชน ที่ผลิตส่งขายไปยังประเทศญี่ปุ่น ขณะนี้คือ บริษัทเชียงใหม่โฟรเซ่นฟูดส์ จำกัด (มหาชน) จังหวัดเชียงใหม่ บริษัทยูเนี่ยน พรอสท์ จำกัด จังหวัดลำปาง และบริษัทลานนาเกษตรอุตสาหกรรมเชียงใหม่ ซึ่งใน 3 บริษัทนี้ บริษัทเชียงใหม่โฟรเซ่นฟูดส์ จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ผลิตถั่วเหลืองฝักสดได้มากที่สุด

ประเทศไทยมีพื้นที่สำหรับปลูกถั่วเหลืองฝักสดประมาณ 15,000 ไร่ การดำเนินงาน ของบริษัท โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัท สั่งเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดจากประเทศไต้หวันเพื่อ นำมาปลูกเอาเมล็ด และอีกส่วนหนึ่งปลูกเพื่อต้องการฝักของถั่วเหลือง ซึ่งการผลิตเมล็ดพันธุ์ ถั่วเหลืองฝักสดนั้น แต่ละบริษัทจะดำเนินการจ้างเหมาเกษตรกรปลูกและรับซื้อผลผลิตในราคา ประกัน ส่วนใหญ่พันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ใช้ปลูกเพื่อส่งขายที่ประเทศญี่ปุ่น ได้แก่ พันธุ์ เอ จี เอส 292 และ #75 พันธุ์ ซึ่งพันธุ์ เอ จี เอส 292 จะมีดอกสีม่วง ส่วนพันธุ์ #75 มีดอกสีขาว การปลูกส่วน ใหญ่จะปลูกในฤดูแล้ง ทางภาคเหนือตอนล่าง ประมาณปลายเดือนพฤศจิกายนจนถึงต้นเดือน มกราคม ส่วนต้นฤดูฝนปลูกปลายเดือนเมษายน-พฤษภาคม และปลายฤดูฝนช่วงเดือนสิงหาคม การ ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเกษตรกรจะได้รับการประกันราคาจากบริษัท และปลูกแบบครบวงจรระหว่าง บริษัท ผู้รวบรวมผลผลิตและเกษตรกรจะประชุมร่วมกันเพื่อประกันราคาหรือตกลงราคา ณ สถานที่ปลูก โดยผู้รวบรวมผลผลิตไปรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรผู้ปลูกแล้วนำส่งโรงงาน (บริษัท) ซึ่งโรงงานหักค่าใช้จ่ายทั้งหมดเมื่อผู้รวบรวมผลผลิตนำถั่วเหลืองส่งโรงงาน ก่อนทำการ ปลูกถั่วเหลืองฝักสด บริษัทจะเรียกผู้รวบรวมผลผลิตประชุมตกลงราคาและมาตรฐานของผลผลิต และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดแบ่งโค้วต้าให้กับผู้รวบรวมผลผลิตไปหาเกษตรกรที่เข้าร่วมปลูก สำหรับราคารับซื้อนั้นบริษัทจะตกลงกับผู้รวบรวมผลผลิตก่อนทำการปลูกทุกครั้ง ซึ่งพันธุ์ เอ จี

เอส 292 จะประกันราคารับซื้อเกรดเอจากเกษตรกร กิโลกรัมละ 12.50 บาท พันธุ์ #75 ประกันราคารับซื้อกิโลกรัมละ 13 บาท เกษตรกรต้องทำการปลูกถั่วเหลืองฝักสดตามตารางที่โรงงานกำหนด โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมคอยให้คำแนะนำดูแลอย่างใกล้ชิด ตลอดจนคอยตรวจพื้นที่ทุกแปลงของเกษตรกรให้คำปรึกษาแนะนำในด้านโรค แมลง ปุ๋ย ยา ฮอร์โมน จนถึงระยะการเก็บเกี่ยวเจ้าหน้าที่จะเข้าตรวจและแจ้งให้เกษตรกรแต่ละราย การเก็บเกี่ยวจะสังเกตเมล็ดเต็มฝัก 80 เปอร์เซ็นต์ของต้นยังมีสีเขียวอยู่ การเก็บเกี่ยวจะใช้เคียวเกี่ยวทั้งต้นแล้วเด็ดฝักในที่ร่ม ซึ่งจะเอาเฉพาะฝักที่สามารถส่งให้บริษัทได้ โดยมีลักษณะดังนี้ 1 ฝักจะต้องมีตั้งแต่ 2 เมล็ดขึ้นไป สีเขียวสด ไม่มีรอยตำหนิจากศัตรูพืชและฝัก 3 เมล็ด ๆ ที่หายไปจากฝักด้านใดด้านหนึ่งของฝัก แต่ถ้าเมล็ดตรงกลางฝักหายหรือลีบจะคัดออก ค่าตัดฝักถั่วเหลืองราคากิโลกรัมละ 2 บาท จะตัดเฉพาะฝักที่ได้มาตรฐานและภาชนะที่บรรจุจะต้องสะอาด โบรคเกอร์จะมีหน้าที่รวบรวมผลผลิตเข้าสู่โรงงานให้เร็วที่สุด เพื่อฝักจะได้สด สีผิวจะไม่เปลี่ยน เมื่อนำผลผลิตเข้าโรงงานแล้วฝ่ายวัตถุดิบของโรงงานเป็นฝ่ายรับและแผนก QC จะเป็นผู้ทำการคัดเกรดต่อไป

สถานการณ์ถั่วเหลืองฝักสด

เอนก โชติญาณวงศ์ (2546: 19) กล่าวว่า ถั่วเหลืองฝักสดจัดเป็นพืชแหล่งอาหารโปรตีนราคาถูกเมื่อเทียบกับสัตว์ เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญให้วิตามิน เอ บี ซี และเกลือแร่ที่ร่างกายต้องการเป็นจำนวนมาก เกษตรกรภาคเหนือและภาคกลางปลูกถั่วเหลืองเป็นอาชีพมานานแล้วแต่ปลูกเพื่อเก็บเมล็ดจำหน่ายเป็นวัตถุดิบเข้าโรงงานเพื่อสกัดน้ำมัน ส่วนการปลูกเพื่อตัดฝักสด (ถั่วแระ) ขายนั้นเป็นการปลูกเพื่อเสริมรายได้เป็นส่วนใหญ่ สำหรับถั่วเหลืองฝักสดที่ปลูกเพื่อส่งขายต่างประเทศในรูปแช่แข็งนั้น เริ่มส่งออกครั้งแรกในปี พ.ศ. 2533 โดยบริษัทเชียงใหม่โฟรเซ่นฟูดส์ จำกัด (มหาชน) โดยปลูกแบบครบวงจร รับซื้อผลผลิตที่มีคุณภาพในราคาประกันมีการส่งเสริมการปลูกและรับซื้อผลผลิตถั่วเหลืองฝักสดแบบครบวงจร จังหวัดที่มีการส่งเสริมการปลูกในขณะนี้คือ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร นครสวรรค์ และอุทัยธานี พันธุ์ที่ใช้ปลูกส่วนใหญ่คือ เอ จี เอส 292 และ #75

การผลิตถั่วเหลืองฝักสดของโลก มีการผลิตและใช้รับประทานมากในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน ไทย อินโดนีเซีย เวียดนาม เกาหลี และอื่น ๆ ประเทศที่ผลิตและส่งออกถั่วเหลืองฝักสดมากในขณะนี้คือ จีน ไต้หวัน และไทย โดยจีนมีการผลิตลดลง ทั้งนี้เนื่องจากมีสารเคมีตกค้างในฝักถั่วมาก ส่วนไต้หวันและไทยมีแนวโน้มที่จะผลิตเพิ่มขึ้น

ด้านการตลาด ญี่ปุ่นเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุดเพราะบริโภคถั่วเหลืองฝักสดปีหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 1.5 แสนตัน แต่ผลิตได้ไม่พอเพียงกับความต้องการจึงต้องนำเข้าจากจีน ไต้หวัน และไทย

แนวโน้มการส่งออกถั่วเหลืองฝักสดไทย คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เนื่องจากถั่วเหลืองฝักสดของไทยมีคุณภาพดีกว่าเมื่อเทียบกับแหล่งอื่น ๆ

แนวคิดและทฤษฎีแรงจูงใจ

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

มนุษย์โดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นวัยใดหรืออยู่ในวัฒนธรรมใดก็ตามต่างก็มีกระบวนการของพฤติกรรม (the process of behavior) ที่มีลักษณะเหมือนกัน ซึ่งพฤติกรรมของมนุษย์จะเป็นไปโดยมีข้อสมมติ 3 ประการที่สัมพันธ์กันอยู่ คือ ประการแรก การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ก็โดยที่ต้องมีสาเหตุที่ทำให้เกิด อันได้แก่ ความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองที่เกิดขึ้นได้ในตัวตน หรือแรงจูงใจหรือความอยากได้นั่นเอง ประการที่สอง พฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ต้องมีแรงกระตุ้นสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระตุ้นให้เกิด กล่าวคือ ความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองจะกลายเป็นตัวกระตุ้นที่มีอิทธิพลทำให้ต้องมีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม และประการสุดท้าย พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นไปโดยมีจุดมุ่งหมายหรือหวังจะได้ผลตอบแทนอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้นความต้องการจะเป็นตัวชักนำ (guide) ให้เกิดแรงผลักดันหรือแรงจูงใจให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมที่ต้องไฝ่หาสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองตามเป้าหมาย (ธงชัย สันติวงษ์, 2537: 377) พฤติกรรมเจตนาหรือปฏิกิริยาที่บุคคลแสดงออกมาเพื่อตอบสนองต่อผู้คน เหตุการณ์ และสถานการณ์ต่างๆ เป็นพฤติกรรมที่เกิดเพราะแรงจูงใจที่มีสาเหตุจากความต้องการเป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกไปตามความคิดและเป้าหมายที่กำหนดไว้ในใจ

พิสิทธิ สารวิจิตร (2523: 46) ได้กล่าวถึงความหมายของแรงจูงใจว่า หมายถึง การกระตุ้นให้บุคคลกระทำงานหรือสิ่งที่ต้องการโดยอาศัยการใช้เครื่องมือล่อภายนอก เช่น ค่าจ้าง รางวัล ยศ ตำแหน่ง หรือการกระตุ้นจากภายในโดยอาศัยความต้องการ ความสนใจและแรงขับของบุคคลเองเป็นเครื่องกระตุ้น สำหรับ ถวิล ธาราโภชน์ (2524: 87) ได้ให้คำจำกัดความของแรงจูงใจ (motive) ว่า หมายถึง พลังที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งพร้อมที่จะกระตุ้นหรือชี้ทาง (urge or direct) ให้อินทรีย์กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ส่วน พวงเพชร วัชรอยู่ (2537: 230) ได้อธิบายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเกิดจากกระบวนการ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นแรกความต้องการซึ่งเป็นภาวะขาดสมดุลจะเกิดขึ้น เมื่อบุคคลขาดสิ่งที่ทำให้ส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกายดำเนินไปตามปกติ สิ่งที่ขาดนี้อาจเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตส่วนขั้นที่สองคือขั้นแรงขับ (drive stage) เมื่อความต้องการในขั้นแรกเกิดขึ้นจะกระตุ้นให้แรงขับ ซึ่งมีผลให้บุคคลนั้นจะอยู่นิ่งเฉยไม่ได้ และอาจมีความกระวนกระวายและเป็นแรงผลักดันให้ขั้นตอนต่อไปคือ ขั้นพฤติกรรม (behavior stage) เกิดขึ้น คือ บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาตามแรงขับหรือแรงจูงใจที่เกิดขึ้น การจูงใจนั้นมีความสัมพันธ์เป็นอย่างมากกับความต้องการ กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนต่างก็มีความต้องการและพยายามหาทางบำบัดความต้องการที่มีอยู่ เช่น เราอาจต้องการหลักประกันในการทำงาน ค่าตอบแทนในอัตราที่สูง หรือตำแหน่งหน้าที่การงานที่มั่นคง เมื่อเกิดความต้องการ (needs) ที่ต้องการได้รับตอบสนอง เหล่านี้ย่อมหมายความว่าหลักประกันในการทำงาน ค่าตอบแทนที่สูงและตำแหน่งหน้าที่การงานคือ สิ่งจูงใจ (motivation) ให้เรามีพฤติกรรมอย่างหนึ่งนั่นเอง ถวิล ธารวโภชน์ (2524: 99) ยังได้อ้างถึงทฤษฎีแรงจูงใจของ Atkinson ว่า หมายถึง การทำงานใด ๆ ก็ตามการแสดงพฤติกรรมของคนต่อความสำเร็จในงานนั้นจะขึ้นอยู่กับการตีค่าหรือผลประโยชน์ที่พึงจะได้จากการกระทำกล่าวคือ การเกิดแรงจูงใจที่หลีกเลี่ยงความล้มเหลว จากข้อความนี้สามารถสรุปเป็นแนวโน้มในการทำงานของคนเราได้ 2 ประการคือ ทำโดยมุ่งหวังความสำเร็จและทำโดยหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ในทำนองเดียวกัน เดโช สวนานนท์ (2518: 225) ได้ให้คำจำกัดความของแรงจูงใจว่า หมายถึง แรงผลักดันให้ร่างกายกระทำงานเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ ซึ่งต่างจากการให้คำจำกัดความของ ประพันธ์ สุทธาวาส (2522: 86) ที่ได้กล่าวถึงแรงจูงใจว่าเป็นสภาวะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม 3 ทางคือ 1) สภาวะที่ไปทำให้เกิดพฤติกรรม 2) สภาวะที่ทำให้ยับยั้งพฤติกรรมชนิดใดชนิดหนึ่ง และ 3) สภาวะที่ไปทำให้กำหนดแนวทางพฤติกรรมที่จะแสดงออกมา และยังกล่าวต่อไปถึงขบวนการเกิดแรงจูงใจว่าประกอบไปด้วย 1) ความต้องการ (needs) ซึ่งรวมทั้งความต้องการทางร่างกาย ความต้องการทางจิตใจและสังคม 2) แรงขับ (drives) เป็นตัวเสริมกำลังให้ไปสู่เป้าหมาย และ 3) เป้าหมาย (goals) คือสิ่งที่จะทำให้แรงขับลดลงและสนองความ

ต้องการได้ ซึ่งแรงขับหรือแรงจูงใจนี้แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แรงขับทางชีววิทยา และแรงจูงใจที่เกิดจากการเรียนรู้ แรงจูงใจซึ่งเป็นแรงขับทางชีววิทยานั้นจะเกิดขึ้นในวัยทารก เช่น เด็กจะร้องไห้เมื่อหิวนม หรือไม่สบาย แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะมีแรงจูงใจใหม่ ๆ ที่พัฒนาขึ้นมา ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในสังคม

พวงเพชร วัชรอยู่ (2537: 189) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจอาจมองเห็นได้ (overt) หรืออาจถูกปิดบัง (covert) ไว้ การกระทำของคนนั้นยากที่จะหาคำตอบที่แท้จริงได้ว่ามาจากสาเหตุใดแม้บุคคลนั้น ๆ เองอาจไม่ทราบเกี่ยวกับแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของตน และยังได้อธิบายถึงกระบวนการของแรงจูงใจประกอบด้วยขั้นตอนที่เกี่ยวเนื่องกับ 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นความต้องการ (need stage) ความต้องการเป็นภาวะขาดสมดุลที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลขาดสิ่งที่จะทำให้ส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกายดำเนินหน้าที่ไปตามปกติ สิ่งที่ขาดนั้นอาจจะเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตอย่างมหันต์

2. ขั้นแรงขับ (drive stage) เมื่อเกิดความต้องการแล้ว จะกระตุ้นให้เกิดแรงขับบุคคลจะนิ่งเฉยอยู่ไม่ได้ อาจมีความกระวนกระวายไม่เป็นสุข จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความต้องการด้วย

3. ขั้นพฤติกรรม (behavior stage) เมื่อเกิดความกระวนกระวายขึ้น จะผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา แรงขับจะเป็นพลังให้แสดงพฤติกรรมได้รุนแรงหรือมากน้อยต่างกัน

4. ขั้นลดแรงขับ (drive reduction stage) เป็นขั้นสุดท้ายคือ แรงขับจะลดลงภายหลังการเกิดพฤติกรรมที่ตอบสนองความต้องการแล้ว ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภาพ ได้ดังภาพที่ 1

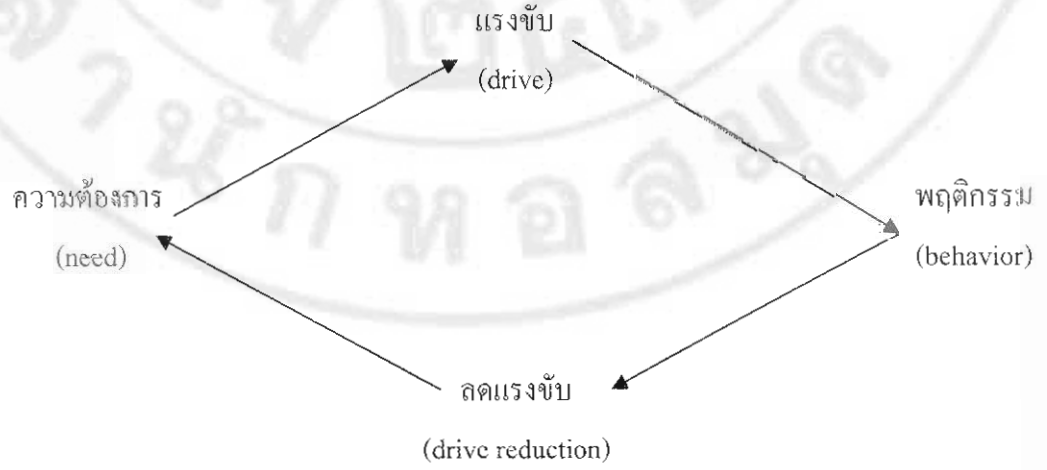

ภาพที่ 1 วัฏจักรขั้นตอนแห่งการเกิดแรงจูงใจ

ที่มา: พวงเพชร วัชรอยู่ (2537: 191)

แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ นักจิตวิทยาพบว่า พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจ มีลักษณะพิเศษ 4 ประการ คือ 1) พฤติกรรมที่มีแรงจูงใจเริ่มแรกจะมีแรงขับและจะก่อให้เกิดการแสวงหาวิธีการลดแรงขับอันมีเป้าหมาย เมื่อแสดงวิธีการได้ก็สามารถจะลดแรงขับหรือสนองความต้องการได้ 2) แรงจูงใจทำให้เกิดพฤติกรรมที่สามารถเลือกได้ 3) พฤติกรรมอาจมีลักษณะว่องไวหรือเฉื่อยชาได้ และ 4) พฤติกรรมที่ไม่ได้รับการตอบสนองความเครียดจะเกิดขึ้น อินทรีย์จะหาทางตอบสนองอีกเพื่อลดความเครียดนี้ (พัชนี วรกวิน, 2526: 93)

พฤติกรรมทุกพฤติกรรมที่มนุษย์เราแสดงออกมานั้นมีสิ่งชักนำหรือหนุนหลังอยู่ สิ่งชักนำหรือหนุนหลังนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มีตัวตนหรือไม่ได้เป็นรูปธรรม หากแต่เป็นนามธรรมอันหนึ่ง เราเรียกสิ่งนั้นว่าสิ่งจูงใจ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2522: 13) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้พฤติกรรมของคนเราแตกต่างกันออกไปว่าเกิดจากสาเหตุ 3 ประการ ดังนี้

1. พลังงานชีววิทยา (biological force) หมายถึง แรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการของร่างกาย เมื่อร่างกายมีความต้องการเกิดขึ้นจะเกิดแรงผลักดันให้ร่างกายกระทำกิจกรรมซึ่งก็จะแตกต่างกันออกไป

2. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (natural environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่บุคคลได้ประสบอยู่ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ สภาพทางภูมิศาสตร์ บุคคลที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่แตกต่างกันจะทำให้บุคคลเกิดความแตกต่างกัน

3. วัฒนธรรม (culture) หมายถึง วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม บุคคลที่อยู่ในสังคมหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจะทำให้เกิดการแตกต่างระหว่างบุคคลขึ้น

องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับแรงจูงใจ

ทรงพล ภูมิพัฒน์ (2538: 164) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นตัวการสำคัญอันหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จ ถ้าแรงจูงใจถูกสร้างขึ้นมากความสำเร็จในงานนั้นก็จะมีมาก ถ้าแรงจูงใจถูกสร้างขึ้นมาน้อย ความสำเร็จในงานนั้นก็ย่อมมีน้อย แต่ถึงจะสร้างมากน้อยเพียงใดก็ตามความสำเร็จในงานนั้นก็จะผันแปร (varies) ไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกที่มีส่วนสัมพันธ์กับแรงจูงใจ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านั้นอาจแบ่งได้เป็น 2 ประการคือ

1. องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเราซึ่งจะเป็นตัวแปรทำให้แรงจูงใจเกิดการเปลี่ยนแปลง

2. องค์ประกอบภายใน ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นภายในร่างกายของบุคคล ซึ่งเป็นนามธรรม ไม่สามารถที่จะมองเห็นได้ สิ่งเหล่านั้นได้แก่

2.1 ความต้องการ (needs) เมื่อบุคคลเกิดความต้องการที่จะทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าเขาได้รับการตอบสนองตามความต้องการย่อมทำให้เขาเกิดความพึงพอใจที่จะทำ นั่นหมายความว่าความต้องการจะเป็นเสมือนแรงจูงใจที่สำคัญยิ่งอันหนึ่ง ที่จะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ เพราะถ้าความต้องการในสิ่งใดมีมาก ย่อมสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นได้มาก แต่ถ้าความต้องการในสิ่งนั้นมีน้อย แรงจูงใจที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จก็ย่อมมีน้อยตามไปด้วย

2.2 ทัศนคติ (attitudes) ทัศนคติเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นไปในทางที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจก็ได้ การทำงานใด ๆ ก็ตาม แม้ว่าเราจะชอบงานนั้นมีแรงจูงใจในงานนั้นสูง แต่ถ้างานนั้นจำเป็นต้องไปเกี่ยวข้องกับตนเอง และบุคคลอื่นนั้น

2.3 ค่านิยม (values) เป็นการที่บุคคลมองสิ่งอื่นว่ามีคุณค่า เช่น คนไทยนิยมซื้อสินค้าต่างประเทศ เรียนมหาวิทยาลัยดีกว่า วิทยาลัย (ทั้ง ๆ ที่เรียนวิชาเดียวกัน) การกตัญญูรู้คุณต่อผู้มี พระคุณถือว่าเป็นคนดี คนที่มีเงินนั่งรถเก๋งแต่งตัวด้วยสินค้าที่ราคาแพงเป็นคนดี เป็นต้น ฉะนั้นเมื่อบุคคลใดทำตามตัวอย่างที่กล่าว สังคมก็จะมองว่าบุคคลนั้นเป็นคนมีค่า จากลักษณะของค่านิยมนี้แหละจะเป็นส่วนชักจูงให้บุคคลเลือกทำกิจกรรมตามค่านิยมที่มีอยู่

2.4 ความวิตกกังวล (anxiety) การทำงานใดก็ตามย่อมจะพบกับอุปสรรคไม่มากก็น้อยเมื่อพบกับอุปสรรค บุคคลมักมีความวิตกกังวลที่จะแก้ไขอุปสรรคนั้น แต่ถ้าเรามีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็จะเป็นตัวทำให้ความวิตกกังวลเปลี่ยนไป ซึ่งเป็นผลทำให้ความสำเร็จของงานเปลี่ยนไปด้วย

2.5 ความตั้งใจ (attention) เรามักได้ยินบ่อยครั้งว่า ความสำเร็จของคนอยู่ที่ความตั้งใจ นั่นแปลว่าจะทำงานอะไรถ้าตั้งใจงานนั้นย่อมสำเร็จ แต่ความตั้งใจจะดีมีสมาธิมากน้อยแค่ไหนนั้น แรงจูงใจที่มีอยู่มีส่วนทำให้เกิดขึ้นได้ ถ้ามีแรงจูงใจจึงมีความสัมพันธ์กันและจะมีผลต่อความสำเร็จของงานอีกด้วย

ประเภทของแรงจูงใจ

บุญสม วราเอกศิริ (2539: 104) กล่าวว่าแรงจูงใจเกิดจากความต้องการ 3 ประเภท คือ ความต้องการด้านร่างกาย เพื่อการดำรงชีวิต ความต้องการทางสังคม และความต้องการที่จะสร้างคุณค่าให้แก่ตัวเอง ซึ่งแรงจูงใจได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แรงจูงใจที่จะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้เรียกว่า survival motives ได้แก่ ความต้องการ อาหาร น้ำ อากาศ การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ การหลบหลีกภัยอันตราย การเจ็บไข้ได้ป่วย

2. แรงจูงใจทางสังคม (social motives) ต้องการยอมรับนับถือจากคนอื่น ต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มหนึ่ง ต้องการพึ่งพาอาศัยคนอื่น ต้องการมีพวกพ้อง หรือมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการมีอำนาจ ต้องการปกปักรักษาผู้อื่น

3. แรงจูงใจที่เกี่ยวกับการสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง การเคารพนับถือตนเอง (egointegrative motives) ความมีศักดิ์ศรี ความเพรียบพร้อมด้วยตนเอง ความประสบความสำเร็จสูง

ส่วน ดิเรก ฤกษ์หร่าย (2527: 87) กล่าวว่า แรงจูงใจของมนุษย์โดยทั่วไปจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจทางสรีระ (physiological motives) คือแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในร่างกาย เช่น ความหิว กระหาย ถ่ายของเสีย เพศสัมพันธ์ เป็นต้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "แรงจูงใจปฐมภูมิหรือแรงจูงใจขั้นต้น" (primary motives)

2. แรงจูงใจทางสังคม (social motives) หรือแรงจูงใจทางจิตวิทยา (psychological motives) คือแรงจูงใจที่ไม่เกี่ยวกับอวัยวะของร่างกายหรือระบบประสาทแต่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น การต้องการความปลอดภัย ความรัก ความเป็นเจ้าของ การยอมรับนับถือ อำนาจ ความสำเร็จ เป็นต้น เรียกอย่างหนึ่งว่า "แรงจูงใจทุติยะภูมิหรือแรงจูงใจขั้นสอง" (secondary motives) แรงจูงใจทางสังคมเป็นแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในกลุ่มหรือการมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับบุคคลนั้น ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมแรงจูงใจอย่างหนึ่ง อาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ต่างกันก็ได้ ทั้งนี้อยู่กับการเรียนรู้ทางสังคมของบุคคล

การตั้งสมมติฐานของ Sigmund Freud (เดโช สวนานนท์, 2518: 52) เกี่ยวกับเรื่องของแรงจูงใจที่สำคัญ ๆ ว่ามีอยู่ด้วยกัน 6 ประการ คือ

1. พฤติกรรมทั้งสิ้นของมนุษย์ถูกจูงใจ
2. การอธิบายพฤติกรรมใด ๆ ของมนุษย์จำต้องวิเคราะห์แรงจูงใจให้รู้แจ้ง
3. แรงจูงใจนั้นเป็นพลังงานรูปหนึ่งซึ่งมีติดตัวทุกผู้ทุกนายเป็นธรรมชาติ
4. พลังงานทางใจอันถือว่าเป็นแรงจูงใจก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้น มีได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับรู้สึกสำนึกหนึ่ง กึ่งสำนึกหนึ่ง และไร้สำนึกหนึ่ง
5. การขัดแย้งทางพลังงานใจในแต่ระดับนี้เองที่เป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์เรา

6. พลังงานทางใจย่อมมีจำนวนคงที่เสมอ นั่นคือ เราไม่สามารถสร้างใหม่หรือทำลายพลังงานใจได้

ชนิดของแรงจูงใจ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement motivation)

บุคคลจะถูกขับให้เคลื่อนที่โดยแรงจูงใจ (motive) ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แรงจูงใจชนิดนี้เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่จะพยายามพัฒนาความรู้ความสามารถหรือแสดงออกถึงศักยภาพของตนเองอย่างสูงสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้ ซึ่งจะเป็นการพิสูจน์ว่าเขาได้ประสบความสำเร็จจากกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ซึ่ง ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2518: 7) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความปรารถนาที่จะประสบผลสำเร็จและความเชี่ยวชาญในงานที่ยากซับซ้อน เมื่อเผชิญกับอุปสรรคก็จะไม่ท้อถอย จะมีแต่ความวิริยะอุตสาหะฝ่าฟันอุปสรรคทั้งมวลให้หมดสิ้นไป ต้องการอิสระในการแสดงออกทั้งในที่เป็นรูปธรรมและแนวความคิด มีความรู้สึกที่ต้องการชัยชนะในการแข่งขันหรือความดีเด่นกว่าบุคคลอื่นเพื่อให้เท่าเทียมมาตรฐานอันสูงส่งที่ตัวเองตั้งไว้ มักมีความรับผิดชอบสูง ชอบเป็นผู้นำ กล้าเสี่ยงสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่แสดงว่ามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ดังนี้คือ

1. กล้าเสี่ยงพอสมควร (moderate risk taking) ในกรณีที่ต้องการใช้ความสามารถไม่ใช้โชคช่วย มีการตัดสินใจเด็ดเดี่ยว บุคคลที่ต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมักไม่พอใจทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งไม่ต้องการใช้ฝีไม้ลายมือ หากเลือกทำสิ่งที่ยากพอสมควร เพราะมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และการกระทำที่ยากได้สำเร็จนั้น ทำให้ตนเองพอใจ ส่วนผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำมักไม่กล้าเสี่ยง เพราะจะไม่สำเร็จมิฉะนั้นก็จะเสี่ยงเกินไปทั้ง ๆ ที่รู้ว่าไม่สำเร็จแต่ก็หวังพึ่งโชค

2. ขยัน (energetic) หรือชอบทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อันจะทำให้ตนเองรู้สึกได้ว่าประสบความสำเร็จ ผู้ที่ต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง มักไม่ได้ขยันขันแข็งไปทุกกรณีเพราะเขาจะมานะพากเพียรเฉพาะสิ่งที่ท้าทายยั่วยุความสามารถของตนเอง และทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกว่าได้ทำงานสำคัญสูงไป

3. รับผิดชอบในตนเอง (individual responsibility) ผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมักพยายามทำงานเพื่อความพอใจของตนเอง มิใช่หวังให้ผู้อื่นยกย่องตนและชอบที่จะมีเสรีภาพในการที่จะคิดหรือทำอะไร ไม่ชอบให้คนมาบงการ

4. ต้องการทราบแน่ชัดว่าการตัดสินใจของตนเองมีผลอย่างไร (knowledge of result of decision) ไม่ใช่เพียงคาดคะเนเอาว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ นอกจากนั้นผู้ต้องการความสัมฤทธิ์สูงยังพยายามทำให้ดีขึ้นกว่าเดิมอีก เมื่อทราบแน่ชัดว่าการกระทำของตนเองเกิดผลอย่างไร

5. คาดการณ์ล่วงหน้า (anticipation of future possibility) ผู้มีความต้องการสัมฤทธิ์สูงมักเป็นผู้มีแผนระยะยาว เพราะเล็งเห็นการณ์ไกลกว่าผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำ

6. ความสันทัดในการจัดระบบงาน (organization skills)

7. ชอบการแข่งขัน ต้องการชัยชนะ มีความทะเยอทะยาน ต้องการปรับปรุงตนเองให้ดีอยู่เสมอ มีจุดประสงค์ในการทำกิจกรรมที่เด่นชัดและแน่นอน พฤติกรรมจะมีเอกลักษณะของตนเอง

แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (affiliation motivation)

ความต้องการมุ่งสัมพันธ์ของคนเรามีความสำคัญต่อจิตใจของบุคคล บุคคลอื่นก็มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมของคนเราช่วยตอบสนองความต้องการ และความปรารถนาของเราได้ โดยเฉพาะเมื่อเรารู้สึกไม่สบายใจ วิตกกังวลจะมีแนวโน้มที่ต้องการเพื่อน ต้องการอยู่กับคนอื่นมากกว่าปกติ ดังนั้น ความต้องการมุ่งสัมพันธ์เกิดขึ้นเพราะได้รับรางวัลจากการสังสรรค์สัมพันธ์ (interaction) กับผู้อื่น ถ้าไม่มีผู้คน ไม่มีเพื่อนก็จะขาดผู้มาช่วยตอบสนองความต้องการ (พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์, 2527: 435) ซึ่งสอดคล้องกับ อุดม สำอางค์กุล (2524: 110) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์เป็นพลังกระตุ้นให้ประกอบพฤติกรรมเกี่ยวกับการหาพวกพ้อง การเข้าร่วมกลุ่ม การหาที่พึ่งพิงกับบุคคลอื่น หรือการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น คนเรานั้นเมื่อสมความปรารถนาทำให้มีความสุข มีสุขภาพจิตที่ดี ตามทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของ Maslow และ Veroff (ประสาท อิศรปรีดา, มปพ.: 25) ได้กำหนดเกณฑ์ของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ไว้ว่าจะต้องมีความรู้สึกฝังลึกในจิตใจอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ในทำนองเดียวกันกับ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2518: 48-49) กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกไม่ยอมรับ (rejection) เช่น ความรู้สึกเกรงว่าจะไม่มีผู้คนอยากคบค้าสมาคมด้วย หรือเกรงกลัวการทอดทิ้ง ความรู้สึกเกี่ยวกับการพลัดพราก (physical departure) เป็นความรู้สึกด้านนิเสธต่อการตายจากความห่างไกลของผู้ที่ตนรัก ฯลฯ ความรู้สึกนิเสธต่อการแตกแยกทางจิตใจ (psychic separation) การทะเลาะวิวาท การรบราฆ่าฟัน หรือการไม่ลงรอยกัน ความรู้สึกเดียวกับการไม่ได้ความรักตอบแทน (no reciprocal love) ความรู้สึกเกี่ยวกับความต้องการชดเชย (preparation) เป็นความรู้สึกเดียวดายหรือเสียใจ ภายหลังที่ได้ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป จึงคิดหาวิธีการที่จะแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อจะรักษาไว้ซึ่งมิตรภาพอันดี

แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุ (material gain motivation)

ในการทำงานนั้นบุคคลมีความต้องการประโยชน์ตอบแทนอย่างน้อยที่สุด 2 อย่าง คือ ผลตอบแทนที่เป็นรายได้หรือเงินค่าจ้างเพื่อจะได้ช่วยให้บุคคลมีสิ่งต่าง ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต และอีกประการหนึ่งคือ ผลตอบแทนที่เป็นความพึงพอใจ เช่น การยอมรับนับถือ (recognition) โอกาสที่จะก้าวหน้า (opportunity) การมีส่วนในวงงาน (belongingness) ความมั่นคง (security) (พิสิทธิ สารวิจิตร, 2523: 46) ซึ่งปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (มปพ.: 120) กล่าวว่า การทำงานของแต่ละคนย่อมขึ้นอยู่กับมูลเหตุจูงใจที่เป็นแรงกระตุ้นให้แต่ละคนทำงาน ผลตอบแทนจากการทำงาน ได้แก่ ค่าจ้าง ค่าแรง เงินเดือน โบนัส ค่าสมนาคุณ ค่าตอบแทน รวมทั้งฐานะทางครอบครัว รายจ่ายของครอบครัวมีผลต่อการทำงาน ในทำนองเดียวกัน บุญเดิม พันธรอบ ใน นันทรัตน์ กังงา (2534: 19) ได้กล่าวว่า ผลการตอบแทนจากการทำงานแต่ละครั้ง ทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ถ้าผลที่ได้รับนั้นมีจำนวนหรือความพึงพอใจมาก ผู้ปฏิบัติงานจะมีแรงจูงใจให้กระทำซ้ำอีก ถ้าผลที่ได้รับไม่คุ้มค่าจะทำให้แรงจูงใจลดน้อยลง ส่วน สมเดช มุงเมือง (2530: 154) ได้กล่าวว่า สิ่งล่อใจ (incentives) เป็นสิ่งเร้าหรือเงื่อนไขภายนอกที่เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมาย และ ไวรัช เจียมบรรจง (2522: 116) ได้อธิบายว่า จุดมุ่งหมายต่าง ๆ เรามักจะทราบถึงเครื่องล่อใจต่างๆ อาจจะเป็นเงิน การชมเชย หรือสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทำให้เกิดพฤติกรรม

แรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง (prestige motivation)

อนาคตและแรงขับทุกอย่างภายในบุคคลแล้วเป็นปมเด่น อำนาจมีอิทธิพลต่อการจูงใจในอวัยวะต่าง ๆ ของมนุษย์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวคนนั้นล้วนแล้วแต่มีการต่อสู้การแข่งขันหรือตอบสนองปมเด่นนั้น หน้าที่อย่างหนึ่งของมนุษย์คือต้องเฝ้าติดตามดูทิศทางของการแข่งขันว่าถูกต้องหรือผิดพลาด มนุษย์มีการต่อสู้หรือแข่งขันเพื่อให้ได้รับชัยชนะให้ความมั่นคงปลอดภัย นอกจากมนุษย์ทุกคนมีความต้องการชัยชนะในทุก ๆ ด้านแห่งตนแล้ว ไวรัช เจียมบรรจง (2522: 18) ได้กล่าวถึงความต้องการทางสังคมและระบุว่ามนุษย์มีความต้องการให้คนอื่นเห็นความสำคัญของตนเอง ต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความภาคภูมิใจในตนเอง และการที่จะมีชื่อเสียงได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางการศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาตนเอง สำหรับ Maslow (สมยศ นาวีการ, 2536: 369) ได้อธิบายถึง ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง 2 แบบคือ 1) ต้องการความสำเร็จ อำนาจ และความสามารถ พวกเขาต้องการความรู้สึกว่า ได้บรรลุถึงบางสิ่งบางอย่างที่สำคัญ เมื่อพวกเขาปฏิบัติงานของพวกเขา และ 2) ความต้องการชื่อเสียงสถานภาพ ความสำคัญ และการยกย่อง

ทฤษฎีแรงจูงใจ

ทฤษฎีลำดับขั้นพัฒนา (theory of sequential development)

Abraham H. Maslow (สวนา พรพัฒน์กุล, 2522: 119) เป็นผู้เสนอทฤษฎีความต้องการของบุคคลขึ้นมา โดยเริ่มจากความต้องการขั้นต่ำสุดไปจนกระทั่งถึงความต้องการขั้นสูงสุด รวมทั้งหมด 5 ขั้นตอนด้วยกันดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะลดความกระหาย ความหิว ต้องการพักผ่อนหลับนอน ต้องการทางเพศ

2. ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (safety needs) ได้แก่ ความต้องการ ความอบอุ่น มั่นคง ต้องการความคุ้มครอง ต้องการหนีห่างจากอันตราย ต้องการทราบสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. ความต้องการด้านสังคม ความรัก ความพอใจ (belongingness and love needs) ได้แก่ ความต้องการเพื่อน ต้องการผู้ร่วมงาน ต้องการคู่รักหรือครอบครัว ผู้ที่ไม่ได้รับการสนองความต้องการนี้อาจแสดงพฤติกรรมแปลก ๆ โดยที่ใจจริงมิได้ประสงค์ที่จะกระทำ เช่นนี้ แต่ทำเพื่อเรียกร้องความรักและความสนใจจากผู้อื่น

4. ความต้องการด้านชื่อเสียงการยกย่อง (self esteem needs) ได้แก่ ความต้องการการเคารพนับถือ ต้องการความเชื่อมั่นที่จะกระทำสิ่งที่ดีร่วมกับผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นชมเชยและยินดีในการกระทำของตน ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนมีคุณค่า ต้องการความสำเร็จ อิสรภาพ เสรีภาพ ฯลฯ การถูกขัดขวางไม่ให้ได้รับการสนองตอบความต้องการชนิดนี้จะมีผลให้เกิดความรู้สึกว่าขาดผู้คอยช่วยเหลือค้ำจุน

5. ความต้องการความสมหวังของชีวิต (self actualization needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะเข้าใจและรู้จักตัวเองอย่างถ่องแท้ ต้องการที่จะกิดหรือกระทำในสิ่งที่เป็นจริงให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของตนเอง ความต้องการตระหนักในตน จนมีผลให้บุคคลต้องการจะพัฒนาให้เจริญถึงขีดสุด ต้องการที่จะช่วยใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์และเหมาะสมแก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง

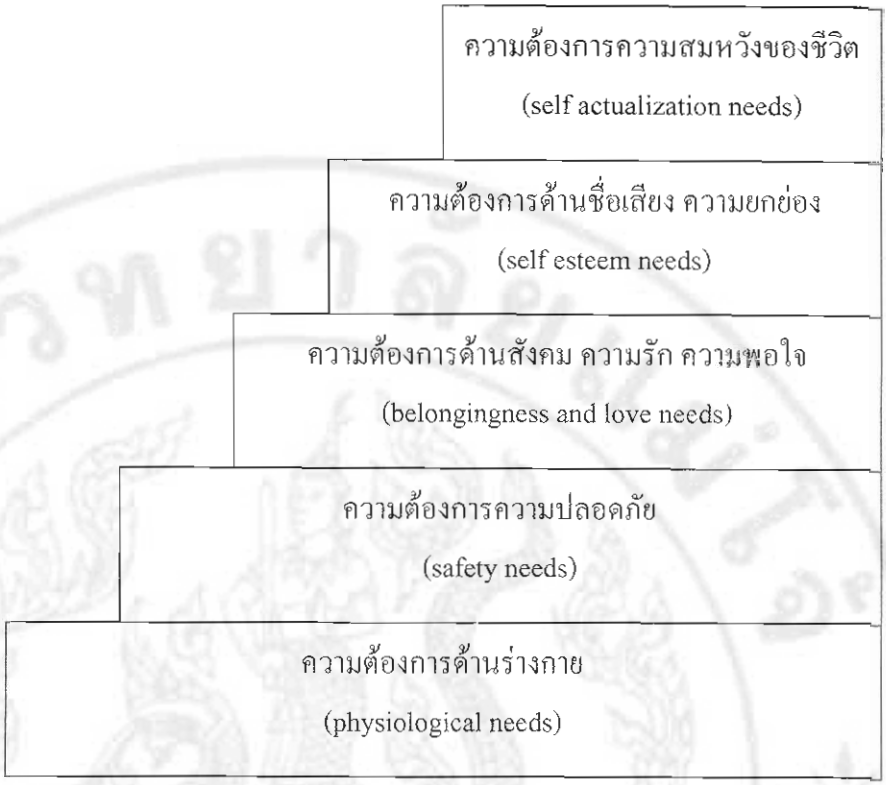

ภาพที่ 2 ลำดับขั้นแห่งความต้องการ A.H. Maslow
ที่มา: สวนา พรพัฒน์กุล (2522: 120)

ภาคสรุป
(Overview)

ถั่วเหลืองฝักสด เป็นพืชที่นำเข้ามาปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2533 และเริ่มส่งออกไปขายต่างประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่นเป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด เพราะบริโภคถั่วเหลืองฝักสดไม่น้อยกว่า 1.5 แสนตันต่อปี การผลิตไม่พอเพียงกับความต้องการของผู้บริโภค ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ผลิตถั่วเหลืองฝักสดออกขายเพราะคุณภาพและมาตรฐานดีกว่าประเทศอื่น ๆ การผลิตการส่งออกส่วนใหญ่จะเป็นภาคเอกชน ดังนั้น การผลิตจะมุ่งไปสู่เกษตรกรไทย ภาคเหนือก็เป็นแหล่งผลิตถั่วเหลืองฝักสด ที่ผลิตแล้วได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ เกษตรกรมีโอกาสได้เลือกพืชปลูกแล้วมีราคาประกัน มีตลาดรองรับแต่การผลิตที่ให้ผลผลิตดีมีคุณภาพมาตรฐานนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ทั้งบริษัทและเกษตรกรต้องได้รับปัญหา อุปสรรคมากมายเช่น พันธุ์ โรค แมลง การปฏิบัติดูแล รักษาของเกษตรกร

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ย่อมมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่งอย่างใดเสมอ ความต้องการของมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีกำลังใจในการทำงานให้สำเร็จ การทำให้เกิดแรงจูงใจ (motivation) นับว่าเป็นองค์ประกอบภายในที่สำคัญ เป็นแรงผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมของตนออกมาอย่างมีเป้าหมาย แรงจูงใจที่เกิดขึ้นกับบุคคล มีสาเหตุจากความต้องการ (need) หรือเพื่อสนองความต้องการของตน จึงเกิดแรงจูงใจที่จะแสดงพฤติกรรมอันนำไปสู่เป้าหมาย (goal) ที่กำหนดไว้ แรงจูงใจบางอย่างเกิดจากวุฒิภาวะและการเปลี่ยนแปลงในร่างกาย ซึ่งเป็นธรรมชาติของบุคคลที่พยายามควบคุมสภาวะภายในร่างกายให้อยู่สภาพปกติ แต่ส่วนใหญ่แรงจูงใจได้มาจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่บุคคลได้รับและเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไป ตามขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมในสังคมตน นักจิตวิทยาบางคน ยังมีความเห็นว่ามนุษย์นั้นมีความต้องการไม่มีสิ้นสุด เช่น ต้องการแข่งขัน การอยากรู้ การก้าวร้าว การกล้าเสี่ยง ความต้องการความสำเร็จในชีวิต ความต้องการมีอำนาจเป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมนำไปสู่เป้าหมายซึ่งแรงจูงใจบุคคลนั้นจะสะท้อนออกมาให้เห็นทั้งจากการตัดสินใจเลือกกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง และจากแรงกายแรงใจที่ทุ่มเทให้กับกิจกรรมนั้น โดยมีคุณค่าของเครื่องล่อใจ (incentive) หรือเป้าหมาย (goal) เป็นตัวควบคุมทิศทางของพลังความตั้งใจกระตุ้นให้บุคคลมีการพัฒนายุทธวิธีที่เหมาะสมเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น อำเภอดอยสะเก็ดเป็นอำเภอหนึ่งที่ผู้วิจัยอยากศึกษาถึงแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งประเด็นของแรงจูงใจ 4 ชนิด คือ 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ 3) แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์วัตถุ และ 4) แรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง เพื่อที่จะสามารถระบุถึงชนิดของแรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรสนใจปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกมากที่สุด

บทที่ 3
วิธีการวิจัย
(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย
(Locale of the Research)

สถานที่ทำการวิจัยครั้งนี้อยู่ใน ตำบลแม่โป่ง ตำบลตลาดขวัญ ตำบลม่วงโตน ตำบลแม่ย้อยเงิน และตำบลห้วยแก้ว อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เหตุผลที่เลือก 5 ตำบลดังกล่าว เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งปลูกถั่วเหลืองฝักสดที่สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่เกษตรกรปลูกมาเป็นเวลานาน พื้นที่ปลูกใกล้แหล่งรับซื้อ เกษตรกรผลิตได้ผลผลิตสูง

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
(Population and Sampling Procedure)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด ใน 5 ตำบลของอำเภอดอยสะเก็ด ทั้งสิ้น 103 ราย และเพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูลในการวิจัยได้กำหนดการสุ่มตัวอย่างเพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ถูกต้องโดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 โดยใช้สูตรของ Yamane (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 284) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย n คือ ขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสม

N คือ ขนาดของประชากร

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

ทั้งนี้ได้กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน = 0.05

$$n = \frac{103}{1+103(0.05)^2}$$

$$n = 82 \text{ ราย}$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม 82 ราย เนื่องจากจำนวนสมาชิกในแต่ละตำบลแตกต่างกัน จึงได้มีการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร

$$n_i = \frac{nN_i}{N}$$

เมื่อ n_i = จำนวนตัวอย่างที่สุ่มจากตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

N_i = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ตำบล	จำนวนเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด (ราย)	จำนวนเกษตรกรที่สุ่มได้ (ราย)
แม่โป่ง	27	22
ตลาดขวัญ	4	3
ม่วงโตน	3	2
แม่ฮ้อยเงิน	38	30
ห้วยแก้ว	31	25
รวม	103	82

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนววัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (open-cnded question) และคำถามแบบปลายปิด (close-ended question) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สภาพการถือครองที่ดิน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

การทดสอบเครื่องมือ

(Pre-testing of the Instrument)

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาค้นคว้าและจากแนวทางในการตรวจเอกสาร จากนั้นนำไปเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) และครอบคลุมเนื้อหาที่จะใช้วัดตามความต้องการให้มากที่สุด

การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์เพื่อหาความสามารถในการวัดให้คงที่ของเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด ในอำเภอพร้าว จำนวน 20 ชุด จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (coefficient alpha) ตามแบบของ Cronbach (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 125)

ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ จำนวน 20 ราย ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับแรงจูงใจมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.92 โดยมีรายละเอียดในแต่ส่วนดังนี้

ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.84
ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์	มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.86
ด้านแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์	มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.75
ด้านแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง	มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ 0.81

การรวบรวมข้อมูล
(Data Collection)

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยดังนี้

1. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมบริษัทโรงงานแช่แข็ง เพื่อขอทราบรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด ในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. ประสานงานโดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลแล้วแจ้งกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ให้ผู้ให้ข้อมูลทราบ
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้
4. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ แปลความ สรุปผล และเขียนรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล
(Analysis of Data)

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถาม จะนำมาจัดหมวดหมู่ตรวจสอบความสมบูรณ์และถอดรหัส เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS/Window) สถิติที่ใช้คือ

1. สถิติพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้วิเคราะห์และบรรยาย ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูล
2. น้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกของเกษตรกร ทั้ง 4 ด้าน โดยกำหนดคะแนนแต่ละคำตอบ ดังนี้คือ "มีแรงจูงใจมากที่สุด" เท่ากับ 5 คะแนน "มีแรงจูงใจมาก" เท่ากับ 4 คะแนน "มีแรงจูงใจปานกลาง"

เท่ากับ 3 คะแนน "มีแรงจูงใจน้อย" เท่ากับ 2 คะแนน และ "มีแรงจูงใจน้อยที่สุด" 1 คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยโดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	หมายถึง
3.68 – 5.00	ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในระดับมาก
2.34 – 3.67	ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในระดับปานกลาง
1.00 – 2.33	ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในระดับน้อย

ระยะเวลาในการวิจัย
(Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 17 เดือน ตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2548 – ธันวาคม 2549

บทที่ 4
ผลการวิจัยและวิจารณ์
(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางการเกษตร เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 82 ราย ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) การนำเสนอผลการศึกษาและวิจารณ์ผล รวมทั้งตารางข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล สถานภาพทางการเกษตร เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 แรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

ลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางการเกษตร เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

ลักษณะส่วนบุคคล

ระดับการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ ในขณะที่ร้อยละ 36.58 ไม่ได้รับการศึกษาและเรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับ มีเพียงร้อยละ 13.42 เท่านั้นที่จบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา (ตารางที่ 2)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมองการศึกษาเป็นเรื่องที่ไกลตัวโดยต่างก็มุ่งที่จะหาเลี้ยงชีพ โดยการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นอาชีพเกษตรกรรมที่ทำตามอย่างบรรพบุรุษ รวมทั้งการขยายโอกาสทางการศึกษาในอดีตยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่ากับปัจจุบัน ดังนั้นทำให้กลุ่มตัวอย่างจึงได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาภาคบังคับเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับสุทิน

เนียบพลับ (2535: 746) ได้กล่าวว่า การศึกษาของไทยในชนบทส่วนใหญ่เป็นการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษา ส่วนการศึกษาระดับสูงกว่านั้นมักจะอยู่ที่ตัวอำเภอ จังหวัดหรือเขตเมือง สภาพการศึกษาโดยทั่วไปในชนบทยังมีปริมาณและคุณภาพต่ำกว่าเขตเมือง เนื่องจากฐานะค่อนข้างยากจนของชาวชนบทเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	2	2.44
เรียนไม่จบการศึกษาขั้นบังคับ	28	34.14
ประถมศึกษาขั้นบังคับ	41	50.00
มัธยมศึกษาตอนตอนต้น	7	8.54
มัธยมศึกษาตอนตอนปลาย / ปวช.	4	4.88
รวม	82	100.00

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

จากการศึกษาจำนวนสมาชิกภายในครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลนั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 3.41 คน (SD = 1.34) โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีสมาชิกภายในครอบครัวน้อยที่สุดคือ 2 คน และผู้ให้ข้อมูลที่มีสมาชิกภายในครอบครัวมากที่สุดคือ 6 คน โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 58.54) มีสมาชิกในครอบครัวระหว่าง 2-3 คน รองลงมาร้อยละ 23.17 มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4 คน และร้อยละ 18.29 มีสมาชิกในครอบครัวมากกว่า 4 คน ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยประมาณ 4 คน ซึ่งนับได้ว่าเป็นครอบครัวขนาดที่ไม่ใหญ่มากนักอันเป็นผลมาจากมีการวางแผนครอบครัว และมีการแยกตัวออกมาจากครอบครัวใหญ่ ทำให้ครอบครัวเดิมซึ่งเป็นครอบครัวขนาดใหญ่และลดขนาดลงมาเป็นครอบครัวขนาดเล็ก ซึ่งเป็นไปตามแนวทางของรัฐบาลที่ได้ส่งเสริมและมีการประชาสัมพันธ์ให้มีการวางแผนครอบครัว

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)	จำนวน	ร้อยละ
2	26	31.71
3	22	26.83
4	19	23.17
5	4	4.88
6	11	13.41
รวม	82	100.00

$\bar{X}$ = 3.41 SD = 1.34 Min-Max = 2-6

จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 2 คน (SD = 0.86) โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดน้อยที่สุดคือ 1 คน และผู้ให้ข้อมูลที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมากที่สุดคือ 5 คน และพบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 69.51) มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด 1-2 คน ในขณะที่ประมาณหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 26.83) มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด 3-4 คน ส่วนอีกร้อยละ 3.66 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมากกว่า 4 คน

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวเกือบทั้งหมดในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด คือ ประมาณ 2 คน ซึ่งจะเป็นพ่อแม่ ส่วนสมาชิกในครอบครัวที่เหลือจะเป็นบุตรซึ่งอยู่ในวัยเรียน ซึ่งในการดำเนินการผลิตในบางกิจกรรมสามารถดำเนินการได้ สำหรับในกิจกรรมการปลูกหรือการเก็บเกี่ยวจะมีการจ้างแรงงานเพิ่ม และอาจจะมีการลงแขกซึ่งยังมีการปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในสังคมชนบท

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามแรงงานในครอบครัว

การใช้แรงงานในครอบครัว (คน)	จำนวน	ร้อยละ
1-2	57	69.51
3-4	22	26.83
5 และมากกว่า	3	3.66
รวม	82	100.00

$\overline{X}$ = 2.39 SD = 0.86 Min-Max = 1-5

สภาพทางการเกษตร

ประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

ตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 7 ปี (SD = 2.80) ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดน้อยที่สุดคือ 2 ปี และมากที่สุดคือ 12 ปี โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าสองในสาม (ร้อยละ 69.52) มีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดระหว่าง 4-9 ปี รองลงมาร้อยละ 17.07 มีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดมากกว่า 9 ปี และอีกร้อยละ 13.41 มีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดระหว่าง 1-3 ปี

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดระหว่าง 7-12 ปี ซึ่งสอดคล้องกับระยะเวลาที่บริษัทเอกชนเข้ามาส่งเสริมในปี พ.ศ. 2533 โดยเริ่มแรกบริษัทมีการส่งเสริมให้ปลูกถั่วแขกก่อน แล้วต่อมาได้มีการส่งเสริมการปลูกถั่วเหลืองฝักสดด้วย โดยจะปลูกถั่วแขกในช่วงฤดูหนาว และปลูกถั่วเหลืองฝักสดในฤดูฝน

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

ประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1-3	11	13.41
4-6	24	29.27
7-9	33	40.25
มากกว่า 9	14	17.07
รวม	82	100.00

$\overline{X}$ = 6.94 SD = 2.80 Min-Max = 2-12

พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

ตารางที่ 6 พบว่าผู้ให้ข้อมูลปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 5 ไร่ (SD = 2.66) ผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดน้อยที่สุดคือ 2 ไร่ และมากที่สุดคือ 12 ไร่ โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.55) มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดระหว่าง 4-6 ไร่ รองลงมาร้อยละ 34.15 มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดระหว่าง 1-3 ไร่ ร้อยละ 10.98 มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมากกว่า 9 ไร่ และอีกร้อยละ 7.32 มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดระหว่าง 7-9 ไร่

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดประมาณ 5 ไร่ ซึ่งถือว่าผู้ให้ข้อมูลมีพื้นที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลสำนักสถิติจังหวัดเชียงใหม่พบว่าในปี พ.ศ. 2548 ครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่มีขนาดพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ยประมาณ 9.49 ไร่/ครัวเรือน

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด

พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด (ไร่)	จำนวน	ร้อยละ
1-3	28	34.15
4-6	39	47.55
7-9	6	7.32
10 และมากกว่า	9	10.98
รวม	82	100.00

$\overline{X}$ = 4.90 SD = 2.66 Min-Max = 2-12

ระบบน้ำที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.56) ระบุว่าในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดใช้ระบบน้ำจากระบบชลประทาน รองลงมาร้อยละ 52.44 รวมทั้งผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ระบบน้ำชลประทานอาศัยน้ำฝนในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดด้วย (ตารางที่ 7)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดใช้ระบบน้ำจากชลประทานในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ในอำเภอดอยสะเก็ดมีระบบน้ำจากชลประทานจากเขื่อนแม่กวง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปี ในขณะเดียวกันเกษตรกรที่ใช้น้ำจากระบบชลประทานนี้ได้อาศัยระบบน้ำฝนธรรมชาติด้วยถึง 39 ราย สำหรับผู้ที่ไม่ได้ใช้ระบบน้ำชลประทานจำนวน 2 ราย เนื่องมาจากพื้นที่ปลูกระบบชลประทานไม่สามารถเข้าถึงจึงอาศัยระบบน้ำจากน้ำฝนธรรมชาติเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระบบน้ำที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

(n = 82)

ระบบน้ำที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลือง	จำนวน	ร้อยละ
ใช้ระบบน้ำชลประทาน	80	97.56
อาศัยน้ำฝน	43	52.44

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ลักษณะของการคมนาคมในการขนส่งผลผลิต

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97.56) ดังแสดงในตารางที่ 8 ระบุว่าลักษณะของการคมนาคมในการขนส่งผลผลิตมีความสะดวก เนื่องจากมีรถมารับซื้อผลผลิตถึงที่ มีเพียงร้อยละ 2.44 ที่ระบุว่าไม่สะดวก เนื่องจากพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองอยู่ไกลจากถนนรถไม่สามารถเข้าถึงทำให้ต้องขนผลผลิตออกมาที่ถนน

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดมีความสะดวกในการนำผลผลิตออกไปจำหน่าย เนื่องจากบริษัทรับซื้อมารับซื้อผลผลิตถึงที่ และมีผู้ให้ข้อมูลเพียง 2 ราย ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการขนส่งผลผลิตออกไปจำหน่าย เนื่องจากพื้นที่ปลูกอยู่ห่างไกลจุดรับซื้อทำให้ต้องนำผลผลิตมาจำหน่ายยังจุดรับซื้อของบริษัท

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามลักษณะของการคมนาคมในการขนส่งผลผลิต

ลักษณะของการคมนาคมในการขนส่งผลผลิต	จำนวน	ร้อยละ
สะดวกดี	80	97.56
ไม่สะดวก	2	2.44
รวม	82	100.00

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

รายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ย 45,830.49 บาทต่อปี (SD = 26,205.49) มีรายได้ไม่เกิน 60,000 บาท ถึงร้อยละ 79.26 โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดน้อยที่สุดคือ 16,000 บาทต่อปี และผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดมากที่สุดคือ 115,200 บาทต่อปี และพบว่าผู้ให้ข้อมูลมากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 40.46) มีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดระหว่าง 20,001-40,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 21.95 มีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดระหว่าง 40,001-60,000 บาทต่อปี ร้อยละ 15.85 มีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาทต่อปี และมีร้อยละ 20.74 มีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดมากกว่า 60,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 9)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากอาชีพเกษตรต่อคนโดยเฉลี่ยของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีรายได้เฉลี่ย 55,846 บาทต่อคนต่อปี (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2547: 42)

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

รายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสด (บาท/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000	13	15.85
20,001 – 40,000	34	41.46
40,001 – 60,000	18	21.95
60,001 – 80,000	5	6.10
80,001 และมากกว่า	12	14.64
รวม	82	100.00

$\bar{X}$ = 45,830.49 SD = 26,205.49 Min-Max = 16,000-115,200

รายได้จากการปลูกพืชอื่น

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 62.20) มีรายได้จากการปลูกพืชอื่น และประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.80) ไม่มีรายได้จากการปลูกพืชอื่น โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกพืชอื่น เฉลี่ย 10,282.55 บาทต่อฤดูกาลผลิต (SD = 8,076.41) ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกพืชอื่นน้อยที่สุดคือ 2,000 บาทต่อฤดูกาลผลิต และผู้ให้ข้อมูลรายได้จากการปลูกพืชอื่นมากที่สุดคือ 28,000 บาทต่อฤดูกาลผลิต ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.02) ของผู้มีรายได้จากการปลูกพืชอื่น มีรายได้ไม่เกิน 8,000 บาทต่อฤดูกาลผลิต รองลงมาคือ ร้อยละ 27.54 มีรายได้จากการปลูกพืชอื่นมากกว่า 12,000 บาทต่อฤดูกาลผลิต มีเพียงร้อยละ 23.53 ที่มีรายได้จากการปลูกพืชอื่นระหว่าง 8,001-12,000 บาทต่อฤดูกาลผลิต (ตารางที่ 10)

แสดงให้เห็นว่านอกเหนือจากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดแล้วผู้ให้ข้อมูลยังมีการปลูกพืชอื่นอีกเช่น ข้าว ข้าวโพดหวาน หอมแดง และถั่วแขก แต่จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกอื่น ๆ ไม่มากนัก (เฉลี่ยประมาณ 10,000 บาทต่อฤดูกาลผลิต) สำหรับผู้ที่ไม่มีรายได้จากการปลูกพืชอื่น ๆ มีจำนวน 31 ราย แต่มีรายได้จากการทำอาชีพนอกภาคเกษตรจำนวน 20 ราย แสดงว่ามีผู้ให้ข้อมูลที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพียงอย่างเดียว จำนวน 11 ราย

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้จากการปลูกพืชอื่น

รายได้จากการปลูกพืชอื่น (บาท/ฤดูกาลผลิต)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	31	37.80
มี	51	62.20
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 2,000 (n = 51)	4	7.84
2,001 – 4,000	9	17.65
4,001 – 8,000	12	23.53
8,001 – 12,000	12	23.53
12,001 และมากกว่า	14	27.45
รวม	82	100.00

$\overline{X}$ = 10,282.55 SD = 8,076.41 Min-Max = 2,000-28,000

รายได้นอกภาคเกษตร

จากการศึกษาเกี่ยวกับรายได้นอกภาคการเกษตรนั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสามในสี่ (ร้อยละ 75.61) มีรายได้นอกภาคการเกษตร และมีเพียงประมาณหนึ่งในสี่ (ร้อยละ 24.39) เท่านั้นที่ไม่มีรายได้นอกภาคการเกษตร โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้นอกภาคการเกษตร จำนวน 62 ราย มีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 3,505 บาทต่อปี (SD = 1,015.91) โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้นอกภาคการเกษตร น้อยที่สุดคือ 2,000 บาทต่อปี และมากที่สุดคือ 5,500 บาทต่อปี โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 85.00 มีรายได้นอกภาคการเกษตรไม่เกิน 4,000 บาทต่อปี ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 15.00 มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากกว่า 4,000 บาทต่อปี (ตารางที่ 11)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลจำนวนหนึ่ง (ร้อยละ 24.39) มีรายได้นอกภาคการเกษตรนอกเหนือจากการปลูกพืช เฉลี่ยประมาณ 3,500 บาทต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรายได้ที่ได้มากจากการรับจ้างและค้าขายในระหว่างที่ไม่ปลูกถั่วเหลืองและการปลูกพืชอื่น ๆ สำหรับเกษตรกรที่ไม่มีรายได้ เนื่องจากการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามรายได้นอกภาคเกษตร

รายได้นอกภาคเกษตร (บาท/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มี	62	75.61
มี	20	24.39
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 2,000 (n = 20)	3	15.00
2,001 – 4,000	14	70.00
4,001 และมากกว่า	3	15.00
รวม	82	100.00

$\bar{X}$ = 3,505.00 SD = 1,015.91 Min-Max = 2,000-5,500

สภาพการถือครองที่ดิน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 59.75) มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเองทั้งหมด รองลงมาร้อยละ 24.40 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นของตนเองบางส่วน เช่าบางส่วน และผู้อื่นให้ทำประโยชน์บางส่วน (ร้อยละ 12.20) เช่าทั้งหมด และร้อยละ 3.65 ผู้อื่นให้ทำประโยชน์ทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 12)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 59.76) มีที่ดินในการทำการเกษตรเป็นของตนเอง ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่จะได้รับการสืบทอดมรดกจากบรรพบุรุษ มีเพียงบางส่วนที่เช่าที่ดินผู้อื่น ส่วนเกษตรกรที่เหลือจะมีที่ดินเป็นของตนเองบางส่วนและญาติให้ทำโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามสภาพการถือครองที่ดิน

สภาพการถือครองที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
เป็นของตนเองทั้งหมด	49	59.75
เช่าทั้งหมด	10	12.20
เป็นของตนเองบางส่วนและเช่าบางส่วน	10	12.20
เป็นของตนเองบางส่วนและผู้อื่นให้ทำประโยชน์บางส่วน	5	6.10
เช่าบางส่วนและและผู้อื่นให้ทำประโยชน์บางส่วน	5	6.10
ผู้อื่นให้ทำประโยชน์ทั้งหมด	3	3.65
รวม	82	100.00

ลักษณะทางด้านสังคม

การเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันการเกษตร

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสามในสี่ (ร้อยละ 73.17) เป็นสมาชิกสถาบันการเกษตร และร้อยละ 26.83 ไม่ได้เป็นสมาชิกสถาบันทางการเกษตร (ตารางที่ 13) โดยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 60 ราย ที่เป็นสมาชิกสถาบันการเกษตรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 64.63) รองลงมาร้อยละ 30.49 ระบุว่าเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 6.10 ระบุว่าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตามลำดับ

แสดงให้เห็นว่ายังมีเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมากกว่าหนึ่งในสี่ ซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ เลย ส่วนที่มีเป็นสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเป็นองค์กรเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการลงทุนและสนับสนุนกิจกรรมการผลิต เพื่อที่จะไม่ต้องพึ่งพาเอกชนนอกระบบเศรษฐกิจ

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มสถาบันการเกษตร

(n=82)

การเป็นสมาชิกกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	53	64.63
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	25	30.49
ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย	22	26.83
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	5	6.10

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

ผลการศึกษาการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม นั้นพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.22) ระบุว่าในรอบฤดูกาลที่ผ่านมาเคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจำนวน 2-3 ครั้ง ในขณะที่ร้อยละ 25.61 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม 5 ครั้งต่อฤดูกาล และอีกร้อยละ 23.17 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม 4 ครั้งต่อฤดูกาล (ตารางที่ 14) โดยผู้ให้ข้อมูลมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเฉลี่ย 3.68 ครั้งต่อฤดูกาล (SD = 0.98) มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมน้อยที่สุด 2 ครั้งต่อฤดูกาล และมากที่สุด 5 ครั้งต่อฤดูกาล

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ของบริษัทที่เกษตรกรเป็นคู่สัญญา ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ออกเยี่ยมเยียนตรวจแปลงปลูก

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัท (ครั้ง/ฤดูกาล)	จำนวน	ร้อยละ
2	5	6.10
3	37	45.12
4	19	23.17
5	21	25.61
รวม	82	100.00

$\overline{X}$ = 3.68 SD = 0.98 Min-Max = 2-5

ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสด

ตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ย 2.77 ครั้งต่อปี (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.00) ผู้ให้ข้อมูลที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมน้อยที่สุดคือ 1 ครั้งต่อปี และมากที่สุดคือ 5 ครั้งต่อปี โดยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบสามในสี่ (ร้อยละ 70.73) เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสด 1-3 ครั้งต่อปี รองลงมาร้อยละ 26.83 ระบุว่าเคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสด 4 ครั้งต่อปี และอีกร้อยละ 2.44 ระบุว่าเคยเข้ารับการฝึกอบรม 5 ครั้งต่อปี

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเคยเข้าร่วมฝึกอบรมในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ยประมาณ 3 ครั้งต่อปี โดยผู้ให้ข้อมูลได้รับการฝึกอบรมจากบริษัทเอกชน ซึ่งเป็นข้อกำหนดของบริษัท เนื่องจากบริษัทมีส่วนได้ส่วนเสียกับเกษตรกร กล่าวคือหากเกษตรกรมีความรู้มากก็สามารถผลิตผลผลิตได้มากตามความต้องการของบริษัท

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสด

ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสด (ครั้ง/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
1	5	6.10
2	35	42.68
3	18	21.95
4	22	26.83
5	2	2.44
รวม	82	100.00

$\bar{X}$ = 2.77 SD = 1.00 Min-Max = 1-5

แรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

แรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรมีความสนใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกนั้น ผู้ให้ข้อมูลแสดงระดับแรงจูงใจออกมาเป็น 5 คำตอบ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ และแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

จากการศึกษาถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ทำให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก 3 ด้าน (ตารางที่ 16) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.42) โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการฝึกอบรม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับมาก เพื่อได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.85) และผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในระดับปานกลางเพื่อ 1) เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางแผนในการปลูก 2) เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเตรียมดินก่อนการปลูก 3) ได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนเกษตรกรในการฝึกอบรมเพื่อเน้นหนักเรื่องการปลูกถั่วเหลืองฝักสด และ 4) ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฝักสด (ค่าเฉลี่ย 3.63, 3.60, 3.40 และ 3.01 ตามลำดับ)

ด้านการวางแผนปฏิบัติอย่างถูกวิธี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับปานกลางในทุกประเด็น ได้แก่ 1) การได้รับการวางแผนช่วงเดือนปลูกที่เหมาะสม 2) การได้รับการวางแผนการปลูกถั่วเหลืองฝักสดอย่างถูกวิธี 3) การป้องกันและกำจัดโรคและแมลง 4) การได้รับการวางแผนวิธีการเตรียมดินระยะปลูกที่เหมาะสม 5) การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงถั่วเหลืองฝักสดตั้งแต่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว 6) การรักษาคุณภาพของถั่วเหลืองก่อนส่งโรงงาน 7) การคัดเลือกพันธุ์ที่ใช้ในการปลูก และ 8) ชนิดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ใช้ปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.66, 3.49, 3.54, 3.44, 3.43, 3.40, 3.32 และ 3.28 ตามลำดับ)

ด้านการพัฒนาทักษะความสามารถของตนเอง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับปานกลางในทุกประเด็น ได้แก่ 1) ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการคัดเกรดผลผลิตได้ตรงกับความต้องการของโรงงาน 2) ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีคุณภาพ 3) ทำให้สมารถปรับปรุงวิธีการปลูกให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และ 4) ทำให้ได้รับโอกาสในการคัดเลือกให้

เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด และการพัฒนาการปลูกด้วยเครื่องมือปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.54, 3.43, 3.37, 3.27 และ 2.87 ตามลำดับ)

แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับมากเกี่ยวกับเรื่องการรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวผลผลิตถั่วเหลืองฝักสด เพราะหากไม่มีความรู้ความชำนาญหรือถูกต้องตามหลักการในการดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว อาจจะทำให้ผลผลิตเสียหาย ไม่ได้คุณภาพตามที่บริษัทรับซื้อกำหนด และบริษัทก็จะไม่รับซื้อ

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผลระดับแรงจูงใจ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
ด้านการฝึกอบรม								
เกี่ยวกับการดูแลรักษาตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิต	17 (20.73)	36 (43.90)	29 (35.37)	-	-	3.85	0.74	มาก
เกี่ยวกับการวางแผนในการปลูก	17 (20.73)	21 (25.61)	41 (50.00)	3 (3.66)	-	3.63	0.85	ปานกลาง
เกี่ยวกับการเตรียมดินก่อนการปลูก	10 (12.20)	32 (39.02)	37 (45.12)	3 (3.66)	-	3.60	0.75	ปานกลาง
เพื่อได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนเกษตรกรในการฝึกอบรมเพื่อเน้นหนักเรื่องการปลูกถั่วเหลืองฝักสด	2 (2.44)	34 (41.46)	41 (50.00)	5 (6.10)	-	3.40	0.65	ปานกลาง
เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองฝักสด	4 (4.88)	10 (12.20)	56 (68.29)	7 (8.54)	5 (6.10)	3.01	0.81	ปานกลาง

ตารางที่ 16 (ต่อ)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผลระดับแรงจูงใจ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
ด้านการวางแผนปฏิบัติอย่างถูกวิธี								
ช่วงเดือนปลูกที่เหมาะสม	20 (24.39)	22 (26.83)	32 (39.02)	8 (9.76)	-	3.66	0.96	ปานกลาง
การปลูกถั่วเหลืองฝักสดอย่างถูกวิธี	4 (4.88)	35 (42.68)	40 (48.78)	3 (3.66)	-	3.49	0.65	ปานกลาง
การป้องกันและกำจัดโรคและแมลง	14 (17.07)	21 (25.61)	42 (51.22)	5 (6.10)	-	3.54	0.85	ปานกลาง
วิธีการเตรียมดิน ระยะปลูกที่เหมาะสม	5 (6.10)	34 (41.46)	35 (42.68)	8 (9.76)	-	3.44	0.76	ปานกลาง
การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงถั่วเหลืองฝักสดตั้งแต่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว	10 (12.20)	17 (20.73)	53 (64.63)	2 (2.44)	-	3.43	0.74	ปานกลาง

ตารางที่ 16 (ต่อ)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผลระดับแรงจูงใจ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
การรักษาคุณภาพของถั่วเหลืองก่อนส่งโรงงาน	11 (13.41)	21 (25.61)	40 (48.78)	10 (12.20)	-	3.40	0.87	ปานกลาง
การคัดเลือกพันธุ์ที่ใช้ในการปลูก	-	31 (37.80)	46 (56.10)	5 (6.10)	-	3.32	0.59	ปานกลาง
ชนิดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ใช้ปลูก	2 (2.44)	19 (23.17)	61 (74.39)	-	-	3.28	0.50	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาทักษะความสามารถของตนเอง								
ให้สามารถปรับปรุงวิธีการคัดเกรดผลผลิตได้ตรงกับความต้องการของโรงงาน	13 (15.85)	28 (34.15)	31 (37.80)	10 (12.20)	-	3.54	0.91	ปานกลาง
ให้สามารถปรับปรุงวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีคุณภาพ	15 (18.29)	13 (15.85)	46 (56.10)	8 (9.76)	-	3.43	0.90	ปานกลาง

ตารางที่ 16 (ต่อ)

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผลระดับแรงจูงใจ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
ให้สามารถปรับปรุงวิธีการปลูกให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น	5 (6.10)	25 (30.49)	47 (57.32)	5 (6.10)	-	3.37	0.69	ปานกลาง
ให้ได้รับโอกาสในการคัดเลือกให้เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด	6 (7.32)	31 (37.80)	28 (34.15)	13 (15.85)	4 (4.88)	3.27	0.98	ปานกลาง
การพัฒนาการปลูกด้วยเครื่องมือปลูก	3 (3.66)	20 (24.39)	29 (35.37)	23 (28.05)	7 (8.54)	2.87	1.00	ปานกลาง
รวม						3.42	0.79	ปานกลาง

หมายเหตุ: การแปลผลระดับแรงจูงใจ

มีแรงจูงใจมาก ค่าเฉลี่ย 3.68-5.00

มีแรงจูงใจปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.34-3.67

มีแรงจูงใจน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33

แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

จากการศึกษาถึงแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ที่ทำให้เกษตรกรมีความสนใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก รวม 5 ประเด็น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31) โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในระดับปานกลางในทุกประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดกับผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด 2) เพื่อได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่ของบริษัทเอกชน 3) เพื่อได้พบปะสังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนเกษตรกรตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฝักสด 4) เพื่อได้พบปะสังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับเพื่อนเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่น ๆ และ 5) เพื่อได้รับการยอมรับจากเพื่อนเกษตรกรให้เป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.43, 3.39, 3.34, 3.29 และ 3.12 ตามลำดับ) (ตารางที่ 17)

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ที่ทำให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง โดยมีแรงจูงใจในระดับปานกลางในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ อุดม สำอางค์กูล (2524: 110) ที่กล่าวว่าแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์เป็นพลังกระตุ้นให้ประกอบพฤติกรรมเกี่ยวกับการหาพวกพ้อง การเข้ารวมกลุ่ม การหาที่พึ่งกับบุคคลอื่นหรือการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์	แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผลระดับแรงจูงใจ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดกับผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด	-	41 (50.00)	35 (42.68)	6 (7.32)	-	3.43	0.63	ปานกลาง
เพื่อได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่ของบริษัทเอกชน	6 (7.32)	31 (37.80)	34 (41.46)	11 (13.41)	-	3.39	0.81	ปานกลาง
เพื่อได้พบปะสังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนเกษตรกรตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฝักสด	2 (2.44)	36 (43.90)	32 (39.02)	12 (14.63)	-	3.34	0.76	ปานกลาง
เพื่อได้พบปะสังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับเพื่อนเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่น ๆ	-	30 (36.59)	46 (56.10)	6 (7.32)	-	3.29	0.60	ปานกลาง
เพื่อได้รับการยอมรับจากเพื่อนเกษตรกรให้เป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	5 (6.10)	17 (20.73)	43 (52.44)	17 (20.73)	-	3.12	0.81	ปานกลาง
รวม						3.31	0.72	ปานกลาง

แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

จากการศึกษาถึงแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ที่ทำให้เกษตรกรมีความสนใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก รวม 9 ประเด็น ในตารางที่ 18 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ในระดับปานกลางในทุกประเด็น ได้แก่ 1) มีระบบการชำระเงินที่แน่นอน ตรงเวลา 2) ทำให้มีโอกาสในการปรับปรุงฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าเดิม 3) ทำให้สามารถขายถั่วเหลืองฝักสดได้ผลผลิตตรงตามความต้องการของตลาด 4) สามารถลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันผวนของราคาถั่วเหลืองฝักสด เช่น มีการประกันราคารับซื้อที่แน่นอน 5) ทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตถั่วเหลืองฝักสดได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น 6) ทำให้ได้รับสิทธิพิเศษจากการเข้าร่วมทำการปลูก เช่น ไปดูงานต่างถิ่น 7) ทำให้ได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ จากโรงงานในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมี เป็นต้น 8) ทำให้ได้รับเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ดีมาใช้ในการปลูก (ค่าเฉลี่ย 2.88) และ 8) ทำให้สามารถขายถั่วเหลืองฝักสดได้ในราคาสูงกว่าเดิม (ค่าเฉลี่ย 3.66, 3.61, 3.45, 3.43, 3.28, 3.24, 3.17, 2.88 และ 2.78 ตามลำดับ)

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ประโยชน์ที่ทำให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในระดับปานกลางในทุกประเด็น แต่มีแรงจูงใจใกล้เคียงระดับมากในประเด็นของมีระบบการชำระเงินที่แน่นอน ตรงเวลา และทำให้มีโอกาสในการปรับปรุงฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับพิสิทธิ สารวิจิตร (2523: 46) ที่กล่าวว่าในการทำงานนั้นบุคคลมีความต้องการประโยชน์ตอบแทนอย่างน้อยที่สุด 2 อย่างคือ ผลตอบแทนที่เป็นรายได้หรือเงินค่าจ้างเพื่อจะได้ช่วยให้บุคคลมีสิ่งต่าง ๆ สนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต และผลตอบแทนที่เป็นความพึงพอใจ เช่น การยอมรับรับถือ โอกาสที่จะก้าวหน้า การมีส่วนในงาน และความมั่นคง เป็นต้น

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามแรงจูงใจใฝ่ประโยชน์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์	แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผลระดับแรงจูงใจ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
มีระบบการชำระเงินที่แน่นอน ตรงเวลา	20 (24.39)	23 (28.05)	33 (40.24)	3 (3.66)	3 (3.66)	3.66	1.01	ปานกลาง
ทำให้มีโอกาสในการปรับปรุงฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าเดิม	5 (6.10)	42 (51.22)	33 (40.24)	2 (2.44)	-	3.61	0.64	ปานกลาง
ทำให้สามารถขายถั่วเหลืองฝักสดได้ผลผลิตตรงตามความต้องการของตลาด	9 (10.98)	21 (25.61)	50 (60.98)	2 (2.44)	-	3.45	0.72	ปานกลาง
สามารถลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันผวนของราคาถั่วเหลืองฝักสด เช่น มีการประกันราคารับซื้อที่แน่นอน	6 (7.32)	32 (39.02)	35 (42.68)	9 (10.98)	-	3.43	0.79	ปานกลาง
ทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตถั่วเหลืองฝักสดได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น	6 (7.32)	22 (26.83)	43 (52.44)	11 (13.41)	-	3.28	0.79	ปานกลาง
ทำให้ได้รับสิทธิพิเศษจากการเข้าร่วมทำการปลูก เช่น ไปดูงานต่างถิ่น	6 (7.32)	17 (20.73)	52 (63.41)	5 (6.10)	2 (2.44)	3.24	0.78	ปานกลาง

ตารางที่ 18 (ต่อ)

แรงจูงใจด้านผลประโยชน์	แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผลระดับแรงจูงใจ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
ทำให้ได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ จากโรงงานในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมี เป็นต้น	-	23 (28.05)	50 (60.98)	9 (10.98)	-	3.17	0.60	ปานกลาง
ทำให้ได้รับเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ดีมาใช้ในการปลูก	-	21 (25.61)	38 (46.34)	15 (18.29)	8 (9.76)	2.88	0.91	ปานกลาง
ทำให้สามารถขายถั่วเหลืองฝักสดได้ในราคาสูงกว่าเดิม	-	18 (21.95)	38 (46.34)	16 (19.51)	10 (12.20)	2.78	0.93	ปานกลาง
รวม						3.28	0.80	ปานกลาง

หมายเหตุ: การแปลผลระดับแรงจูงใจ

มีแรงจูงใจมาก ค่าเฉลี่ย 3.68-5.00

มีแรงจูงใจปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.34-3.67

มีแรงจูงใจน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00-2.33

แรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

จากการศึกษาถึงแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงที่ทำให้เกษตรกรมีความสนใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก รวม 6 ประเด็น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19) (ตารางที่ 19) โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในระดับปานกลางในทุกประเด็น ได้แก่ 1) ทำให้ตนเองเป็นคนที่มีหน้ามีตา มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน 2) ทำให้ได้รับยกย่องให้เป็นเกษตรกรผู้ปลูกที่ได้ผลผลิตสูงและดีเด่น 3) เพื่อเป็นพื้นฐานการเป็นผู้นำของสมาชิกในหมู่บ้าน 4) ทำให้มีโอกาสได้เผยแพร่กิจกรรมให้บุคคลภายนอกเข้าเยี่ยมชมกิจการของตนเอง 5) เพื่อมีโอกาสแสดงออกในความรู้ ความสามารถโดยให้คำปรึกษาและการแนะนำแก่เพื่อนบ้าน และ 6) ทำให้มีโอกาสได้รับการคัดเลือกเป็นเกษตรกรดีเด่นจากหน่วยงานต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.49, 3.49, 3.20, 3.04, 2.98 และ 2.91 ตามลำดับ)

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงที่ทำให้เกษตรกรปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง ซึ่งอยู่ในระดับที่น้อยที่สุดในทุกชนิดของแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Maslow ที่กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์มี 5 ขั้นตอน ซึ่งความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงเป็นความต้องการขั้นสุดท้ายของมนุษย์

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

แรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง	แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย	SD	แปลผลระดับแรงจูงใจ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)			
ทำให้ตนเองเป็นคนที่มีหน้ามีตา มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน	3 (3.66)	36 (43.90)	41 (50.00)	2 (2.44)	-	3.49	0.61	ปานกลาง
ทำให้ได้รับยกย่องให้เป็นเกษตรกรผู้ปลูกที่ได้ผลผลิตสูงและดีเด่น	6 (7.32)	30 (36.59)	44 (53.66)	2 (2.44)	-	3.49	0.67	ปานกลาง
เพื่อเป็นพื้นฐานการเป็นผู้นำของสมาชิกในหมู่บ้าน	-	22 (26.83)	54 (65.85)	6 (7.32)	-	3.20	0.55	ปานกลาง
ทำให้มีโอกาสได้เผยแพร่กิจกรรมให้บุคคลภายนอกเข้าเยี่ยมชมกิจการของตนเอง	-	15 (18.29)	55 (67.07)	12 (14.63)	-	3.04	0.58	ปานกลาง
เพื่อมีโอกาสแสดงออกในความรู้ ความสามารถโดยให้คำปรึกษาและการแนะนำแก่เพื่อนบ้าน	-	16 (19.51)	50 (60.98)	14 (17.07)	2 (2.44)	2.98	0.68	ปานกลาง
ทำให้มีโอกาสได้รับการคัดเลือกเป็นเกษตรกรดีเด่นจากหน่วยงานต่าง ๆ	-	7 (8.54)	61 (74.39)	14 (17.07)	-	2.91	0.50	ปานกลาง
รวม						3.19	0.60	ปานกลาง

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะมีปัญหาในด้านราคาและตลาดที่จำหน่ายถั่วเหลืองฝักสดมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านพันธุ์ถั่วเหลืองที่ได้รับ ด้านการเก็บเกี่ยว ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ด้านโรคและแมลงศัตรูพืช ด้านการฝึกอบรมและทัศนศึกษา ด้านการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/บริษัทเอกชน และด้านผลผลิตของถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับตามลำดับ โดยมีรายละเอียดในแต่ละปัญหาดังนี้ (ตารางที่ 20)

ด้านการคัดเลือกเกษตรกรร่วมโครงการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประมาณสองในสาม (ร้อยละ 67.07) มีปัญหาเกี่ยวกับมีปัญหาเกี่ยวกับการคัดเลือกเกษตรกรที่ไม่สนใจอย่างจริงจังในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเข้าร่วมโครงการ และร้อยละ 23.17 ระบุว่าการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายละเอียดของโครงการให้มากขึ้น และควรมีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีความสนใจโครงการจริงๆ เข้าร่วมโครงการ

ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.88) มีปัญหาเกี่ยวกับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตน้อยเกินไปไม่เพียงพอ และมากกว่าหนึ่งในสาม (ร้อยละ 37.80) มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ ในการปลูก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดหาปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องบริการให้กับเกษตรกรมากขึ้น และควรมีการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในกรณีที่เกษตรกรไม่มี

ด้านการฝึกอบรมและทัศนศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.41) มีปัญหาเกี่ยวกับการฝึกอบรมใช้เวลาน้อยเกินไป ทำให้ได้รับความรู้ไม่มากนัก และร้อยละ 28.05 มีปัญหาเกี่ยวกับการทัศนศึกษาดูงานน้อย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีการข้อเสนอแนะว่าในการฝึกอบรมควรใช้เวลามากขึ้น และควรมีการฝึกให้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ความชำนาญมากขึ้น และควรมีการจัดให้มีการทัศนศึกษาในสถานที่ต่าง ๆ ให้มากขึ้น

ด้านเจ้าหน้าที่ (ราชการ/เอกชน) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสามในสี่ (ร้อยละ 71.95) มีปัญหาเกี่ยวกับการออกไปเยี่ยมเยือนของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึง และร้อยละ 17.07 เจ้าหน้าที่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ และมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่ดูแลและเอาใจใส่เกษตรกรให้มากขึ้น

ด้านพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประมาณสองในสาม (ร้อยละ 67.07) มีปัญหาเกี่ยวกับพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับไม่ค่อยสมบูรณ์ และร้อยละ 41.46 มีปัญหาเกี่ยวกับพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับน้อยเกินไปไม่เพียงพอ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะว่าในการนำ

พันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดมาให้แก่เกษตรกรควรมีการคัดเลือกพันธุ์ที่มีความสมบูรณ์ และควรมีการจัดสรรพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดให้กับเกษตรกรตามจำนวนพื้นที่

ด้านผลผลิตของถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 31.71) มีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของถั่วเหลืองฝักสดที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ เนื่องจากพันธุ์ถั่วเหลืองที่ได้รับไม่ค่อยสมบูรณ์ ตลอดจนเกษตรกรไม่ค่อยมีความรู้ในการดูแลรักษา และปัจจัยการผลิตยังไม่เพียงพอ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลต้องการให้เจ้าหน้าที่ควรให้ความรู้ในการผลิตถั่วเหลืองฝักสดในขั้นตอนต่าง ๆ ให้มากขึ้น

ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.66) มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยว และร้อยละ 41.46 มีปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการเด็ดฝักมีจำกัด ทำให้เก็บเกี่ยวผลผลิตไม่ทัน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะว่าควรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต

ด้านราคาและตลาดที่จำหน่ายถั่วเหลืองฝักสด พบว่า ผู้ให้ข้อมูลประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 51.22) มีปัญหาเกี่ยวกับราคาที่จำหน่ายไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้ ร้อยละ 41.46 มีปัญหาเกี่ยวกับบริษัทมีการตัดราคาจำหน่ายมากหลังจากตรวจคุณภาพผลผลิต และร้อยละ 21.95 มีปัญหาเกี่ยวกับการจ่ายเงินไม่ตรงเวลา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะว่าทางบริษัทควรมีการกำหนดราคาที่ชัดเจนและมีการจ่ายเงินให้ตรงเวลา

ด้านโรคและแมลงศัตรูพืช พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบสามในสี่ (ร้อยละ 73.17) มีปัญหาเกี่ยวกับมีโรคและแมลงศัตรูพืชรบกวนมาก และร้อยละ 19.51 มีปัญหาเกี่ยวกับสภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยในการผลิต ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะว่าทางบริษัทควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการกับโรคและแมลง ตลอดจนมีการสนับสนุนยาปราบศัตรูพืชให้กับเกษตรกร

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

(n = 82)

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไข	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการคัดเลือกเกษตรกรร่วมโครงการ			
- การคัดเลือกเกษตรกรที่ไม่มีความสนใจอย่างจริงจังเข้าร่วมโครงการ	- ควรคัดเลือกเกษตรกรที่มีสนในจริง ๆ เข้าร่วมโครงการ	55	67.07
- มีการประชาสัมพันธ์น้อย	- ควรประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารโครงการให้ชัดเจน	19	23.17
ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต			
- การสนับสนุนปัจจัยการผลิตน้อยเกินไป ไม่เพียงพอ	- ควรจัดหาปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องบริการให้กับเกษตรกรมากขึ้น	45	54.88
- ขาดอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการทำเกษตร	- ควรสนับสนุนให้กับเกษตรกรที่ขาดแคลน	31	37.80
การฝึกอบรมและทัศนศึกษา			
- การฝึกอบรมใช้เวลาน้อยเกินไปทำให้ไม่ได้รับความรู้มากนัก	- ควรใช้เวลาฝึกอบรมมากขึ้น และควรมีการฝึกให้ปฏิบัติจริง	52	63.41
- การทัศนศึกษาดูงานน้อย	- ควรมีการศึกษาดูงานให้มากขึ้น	23	28.05
ด้านเจ้าหน้าที่ (ราชการ/เอกชน)			
- การออกไปเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึง	- ควรเร่งรัดให้เจ้าหน้าที่ดูแลและเอาใจใส่เกษตรกรให้ทั่วถึงมากขึ้น	59	71.95
- เจ้าหน้าที่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี		14	17.07
ด้านพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับ			
- พันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับไม่สะเบูรณ์	- ควรคัดเลือกต้นพันธุ์ที่มีความสมบูรณ์	55	67.07
- พันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับไม่เพียงพอ	- ควรจัดสรรพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดให้เพียงพอกับเกษตรกรตามจำนวนพื้นที่	34	41.46

ตารางที่ 20 (ต่อ)

(n = 82)

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไข	จำนวน	ร้อยละ
ด้านผลผลิตของถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับ			
- คุณภาพของถั่วเหลืองฝักสดที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ	- เจ้าหน้าที่ควรเน้นให้ความรู้ในการผลิตถั่วเหลืองฝักสดในขั้นตอนต่าง ๆ ให้มากขึ้น	26	31.71
ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต			
- แรงงานในการเก็บเกี่ยวมีน้อยไม่เพียงพอ	- ควรวางแผนหรือจัดการรวมกลุ่มกันเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิต	44	53.66
- ระยะเวลาในการเด็ดฝักใช้เวลาจำกัด ทำให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ไม่ทัน ทำให้ความหวานลดลง สีผิวฝักเปลี่ยน		34	41.46
ด้านราคาและตลาดจำหน่าย			
- ราคาที่จำหน่ายได้ไม่เป็นตามที่ตกลงกันไว้	- ทางบริษัทควรกำหนดราคาที่ชัดเจน และจ่ายเงินให้ตรงเวลาตามข้อตกลงที่ระบุไว้แต่แรก	42	51.22
- บริษัทตัดราคาจำหน่ายมาก หลังจากตรวจคุณภาพผลผลิต		34	41.46
- การจ่ายเงินไม่ตรงตามเวลา		18	21.95
ด้านโรคและแมลงศัตรูพืช			
- มีโรคและแมลงศัตรูพืชรบกวนมาก	- ควรอบรมเกี่ยวกับการจัดการกับโรคและแมลง และมีการสนับสนุนยาปราบศัตรูพืชให้กับเกษตรกร	60	73.17
- สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย		16	19.51

หมายเหตุ: ตอบได้หลายประเด็นปัญหาและอุปสรรค

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
(SUMMARY, IMPLICATIONS AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย
(Summary)

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากปัจจุบันมีเกษตรกรได้หันมาปลูกถั่วเหลืองฝักสดมากขึ้น จึงต้องการทราบว่ามีแรงจูงใจอะไรบ้างที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเข้าร่วมโครงการการปลูกถั่วเหลืองฝักสด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางการเกษตรเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก โดยศึกษาจากเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 82 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนจากจำนวนประชากร 103 ราย ผลการวิจัยพอสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่งจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ มีสมาชิกภายในครอบครัวเฉลี่ย 3.41 คน มีสมาชิกภายในครอบครัวน้อยที่สุดคือ 2 คน และมากที่สุดคือ 6 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 2 คน โดยมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ใช้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดน้อยที่สุดคือ 1 คน และมากที่สุดคือ 5 คน มีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 7 ปี ผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดน้อยที่สุดคือ 2 ปี และมากที่สุดคือ 12 ปี มีพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ยประมาณ 5 ไร่ โดยผู้ให้ข้อมูลมีขนาดพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดน้อยที่สุดคือ 2 ไร่ และมากที่สุดคือ 12 ไร่

ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดระบุว่าในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดใช้ระบบน้ำจากระบบชลประทาน และลักษณะของการคมนาคมในการขนส่งผลผลิตมีความสะดวก มีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ย 45,830.49 บาทต่อปี โดยมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดน้อยที่สุด

คือ 16,000 บาทต่อปี และผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดมากที่สุดคือ 115,200 บาทต่อปี มีรายได้จากการปลูกพืชอื่น เฉลี่ย 10,282.55 บาทต่อปี โดยผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการปลูกพืชอื่นน้อยที่สุดคือ 2,000 บาทต่อปี และมากที่สุดคือ 28,000 บาทต่อปี มีรายได้นอกภาคเกษตรเฉลี่ย 3,505.00 บาทต่อปี โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้นอกภาคการเกษตร น้อยที่สุดคือ 2,000 บาทต่อปี และมากที่สุดคือ 5,500 บาทต่อปี มีลักษณะการถือครองเป็นของตนเองทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเฉลี่ย 3.68 ครั้งต่อฤดูกาล โดยมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมน้อยที่สุด 2 ครั้งต่อฤดูกาล และมากที่สุด 5 ครั้งต่อฤดูกาล มีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสดเฉลี่ย 2.77 ครั้งต่อปี โดยผู้ให้ข้อมูลที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมน้อยที่สุดคือ 1 ครั้งต่อปี และมากที่สุดคือ 5 ครั้งต่อปี

ผลการศึกษาชนิดของแรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.42) ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านการฝึกอบรมในระดับมากในประเด็นการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิต และผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจในระดับปานกลางในประเด็น 1) การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางแผนในการปลูก 2) การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเตรียมดินก่อนการปลูก 3) เพื่อได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนเกษตรกรในการฝึกอบรมเพื่อเน้นหนักเรื่องการปลูกถั่วเหลืองฝักสด และ 4) เพื่อได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฝักสด ตามลำดับ

ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านการวางแผนปฏิบัติอย่างถูกวิธี ในระดับปานกลางในประเด็น 1) การได้รับการวางแผนช่วงเดือนปลูกที่เหมาะสม 2) การได้รับการวางแผนการปลูกถั่วเหลืองฝักสดอย่างถูกวิธี 3) การป้องกันและกำจัดโรคและแมลง 4) การได้รับการวางแผนวิธีการเตรียมดินระยะปลูกที่เหมาะสม 5) การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงถั่วเหลืองฝักสดตั้งแต่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว 6) การรักษาคุณภาพของถั่วเหลืองก่อนส่งโรงงาน 7) การคัดเลือกพันธุ์ที่ใช้ในการปลูก และ 8) ชนิดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ใช้ปลูก ตามลำดับ

ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาทักษะความสามารถของตนเองในระดับปานกลางในประเด็น 1) ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการคัดเกรดผลผลิตได้ตรงกับความต้องการของโรงงาน 2) ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีคุณภาพ 3) ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการปลูกให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และ 4) ทำให้ได้รับโอกาสในการคัดเลือกให้เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด และการพัฒนาการปลูกด้วยเครื่องมือปลูก

ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31) โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในระดับปานกลางในประเด็น 1) เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดกับผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด 2) เพื่อได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่ของบริษัทเอกชน 3) เพื่อได้พบปะสังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนเกษตรกรตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฝักสด 4) เพื่อได้พบปะสังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับเพื่อนเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่น ๆ และ 5) เพื่อได้รับการยอมรับจากเพื่อนเกษตรกรให้เป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ในระดับปานกลางในประเด็น 1) มีระบบการชำระเงินที่แน่นอน ตรงเวลา 2) ทำให้มีโอกาสในการปรับปรุงฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าเดิม 3) ทำให้สามารถขายถั่วเหลืองฝักสดได้ผลผลิตตรงตามความต้องการของตลาด 4) สามารถลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันผวนของราคาถั่วเหลืองฝักสด เช่น มีการประกันราคารับซื้อที่แน่นอน 5) ทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตถั่วเหลืองฝักสดได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น 6) ทำให้ได้รับสิทธิพิเศษจากการเข้าร่วมทำการปลูก เช่น ไปดูงานต่างถิ่น 7) ทำให้ได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ จากโรงงานในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมี เป็นต้น 8) ทำให้ได้รับเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ดีมาใช้ในการปลูก และ 9) ทำให้สามารถขายถั่วเหลืองฝักสดได้ในราคาสูงกว่าเดิม

ผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกโดยรวมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19) โดยผู้ให้ข้อมูลมีแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในระดับปานกลางในประเด็น 1) ทำให้ตนเองเป็นคนที่มีหน้ามีตา มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน 2) ทำให้ได้รับยกย่องให้เป็นเกษตรกรผู้ปลูกที่ได้ผลผลิตสูงและดีเด่น 3) เพื่อเป็นพื้นฐานการเป็นผู้นำของสมาชิกในหมู่บ้าน 4) ทำให้มีโอกาสได้เผยแพร่กิจกรรมให้บุคคลภายนอกเข้าเยี่ยมชมกิจการของตนเอง 5) เพื่อมีโอกาสแสดงออกในความรู้ ความสามารถโดยให้คำปรึกษาและการแนะนำแก่เพื่อนบ้าน และ 6) ทำให้มีโอกาสได้รับการคัดเลือกเป็นเกษตรกรดีเด่นจากหน่วยงานต่าง ๆ ตามลำดับ

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะมีปัญหาในด้านราคาและตลาดที่จำหน่ายถั่วเหลืองฝักสดมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านพันธุ์ถั่วเหลืองที่ได้รับ ด้านการเก็บเกี่ยว ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ด้านโรคและแมลงศัตรูพืช ด้านการฝึกอบรมและทัศนศึกษา ด้านการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/บริษัทเอกชน และด้านผลผลิตของถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับ ซึ่งต้องการให้ทางบริษัทควรมีการกำหนดราคาที่ชัดเจน และมีการจ่ายเงินให้ตรงเวลา ในการนำพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดมาให้แก่เกษตรกรควรมีการคัดเลือกพันธุ์ที่มีความสมบูรณ์ และควรมีการจัดสรรพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดให้กับเกษตรกรตามจำนวนพื้นที่ และควรจัดหาปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องบริการให้กับเกษตรกรมากขึ้น และควรมีการสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในกรณีที่เกษตรกรไม่มี

อภิปรายผลการวิจัย
(Implications)

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอตามประเด็นสำคัญ คือ ระดับแรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ในด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ ด้านแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ และด้านแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง ดังนี้

เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีระดับแรงจูงใจในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกระดับมากที่สุดในด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยมีแรงจูงใจในระดับมากเกี่ยวกับการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษา ตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งสอดคล้องกับสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2532: 178) ที่กล่าวว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมากในสังคมที่มีการแข่งขันกันสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมอุตสาหกรรม การที่บุคคลเคยมีโอกาสประสบความสำเร็จก็มักจะมีโอกาสประสบความสำเร็จอีก

เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับสงวนศรี วิรัชชัย (2527: 85) ได้กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ว่า เป็นแรงจูงใจที่ทำให้บุคคลสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนอื่นเพื่อให้เขา

เหล่านั้นพอใจและชอบตน แรงจูงใจเกิดจากความต้องการยอมรับจากผู้อื่น และความต้องการความรักความผูกพัน (need for affiliation)

เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีระดับแรงจูงใจใฝ่ประโยชน์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับคณิต จิตรักษา (2536: 109) พบว่า ชนิดของแรงจูงใจที่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรโน้มเอียงไปมากที่สุด ทั้งก่อนสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เมื่อแรกเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และหลังจากเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแล้วคือ แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุ และปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (มปพ.: 120) กล่าวว่า การทำงานของแต่ละคนย่อมขึ้นอยู่กับมูลเหตุจูงใจที่เป็นแรงกระตุ้นให้แต่ละคนทำงาน ผลตอบแทนจากการทำงาน ได้แก่ ค่าจ้าง ค่าแรง เงินเดือน โบนัส ค่าสมนาคุณ ค่าตอบแทน รวมทั้งฐานะทางครอบครัว รายจ่ายของครอบครัวมีผลต่อการทำงาน ในทำนองเดียวกัน บุญเดิม พันธอบ อ้างใน นันทรัตน์ กังงา (2534: 19) ได้กล่าวว่า ผลการตอบแทนจากการทำงานแต่ละครั้ง ทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ถ้าผลที่ได้รับนั้นมีจำนวนหรือความพึงพอใจมาก ผู้ปฏิบัติงานจะมีแรงจูงใจให้กระทำซ้ำอีก ถ้าผลที่ได้รับไม่คุ้มค่าจะทำให้แรงจูงใจลดน้อยลง

เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสดมีระดับแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียงในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอก คือ แรงจูงใจที่เกิดขึ้นโดยมากเป็นแรงดันจากสังคม เช่น การร่วมมือ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับรางวัล การลงโทษ เกียรติยศชื่อเสียง และการได้รับคำยกย่อง ซึ่งสอดคล้องกับ ไวรัช เจียมบรรจง (2522: 18) ได้กล่าวถึงความต้องการทางสังคมและระบุว่ามนุษย์มีความต้องการให้คนอื่นเห็นความสำคัญของตนเอง ต้องการเกียรติยศชื่อเสียง และความภาคภูมิใจในตนเอง และการที่จะมีชื่อเสียงได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางการศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาตนเอง สำหรับ Abraham H. Maslow (สมยศ นาวีการ, 2536: 369) ได้อธิบายถึง ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง 2 แบบคือ 1) ต้องการความสำเร็จ อำนาจ และความสามารถ พวกเขาต้องการความรู้สึกว่า ได้บรรลุถึงบางสิ่งบางอย่างที่สำคัญ เมื่อพวกเขาปฏิบัติงานของพวกเขา และ 2) ความต้องการชื่อเสียงสถานภาพ ความสำคัญและการยกย่อง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับไม่ค่อยสมบูรณ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรได้รับการจัดสรรจากบริษัท เกษตรกรไม่โอกาสที่จะคัดเลือกหรือทราบได้ว่าความสมบูรณ์ของเมล็ดพันธุ์มีมากน้อยเพียงใด

ข้อเสนอแนะ

(Recommendations)

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงระดับแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถนำไปเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขแผนงานโครงการส่งเสริมให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ มีต้นทุนน้อย และประสิทธิผลได้ผลผลิตตามเป้าหมาย จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจ้าหน้าที่ควรมีการฝึกอบรมให้ความความรู้เกี่ยวกับเรื่องการดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวผลผลิตให้เกษตรกรมีความรู้มากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรจะมีปัญหาในเรื่องดังกล่าวมาก และระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตมีเวลาจำกัด ในช่วงที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตเจ้าหน้าที่ควรช่วยเกษตรกรวางแผนการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ผลผลิตที่ผลผลิตได้มีคุณภาพมากที่สุด

2. ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ เจ้าหน้าที่โครงการควรออกไปเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการให้มากขึ้น และให้ทั่วถึงทุกราย เพื่อให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และควรมีการจัดกิจกรรมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

3. ด้านแรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ ควรมีการสนับสนุนปัจจัยที่ใช้ในการผลิตด้านต่าง ๆ จากโรงงานให้เพียงพอและทันเวลาการใช้งาน ตลอดจนในการกำหนดราคาควรมีมาตรฐานที่แน่นอนเพื่อสร้างความมั่นใจในเรื่องรายได้ที่จะได้รับของเกษตรกร

4. ด้านแรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง เกษตรกรมีแรงจูงใจในระดับปานกลาง ดังนั้น โครงการควรมีการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่นภายในกลุ่มที่ปลูกในแต่ละปีหรือฤดูกาล เพื่อจะเป็นประโยชน์ในทางด้านจิตวิทยาในการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (Recommendation for Further Study)

จากการวิจัยแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาปรับปรุงหรือดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกร ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่เท่านั้นดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ตลอดจนมีการศึกษาด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การนำเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยอาจจะเป็นการศึกษาตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อที่จะทราบถึงโครงสร้างของการผลิตที่แท้จริง และปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเพิ่มผลผลิตต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออกในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น ดังนั้นหากมีการศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการปลูกถั่วเหลืองฝักสด ซึ่งจะทำให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะให้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

(BIBLIOGRAPHY)

กรมวิชาการเกษตร. 2545. **เกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับถั่วเหลืองฝักสด.** กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ไกรสอน อะทุน. 2547. **ข้อมูลถั่วเหลืองฝักสดและข้าวโพดหวาน.** เชียงใหม่: บริษัทเชียงใหม่ โฟร์เซ่น ฟู่สด์ จำกัด มหาชน.

คณิต จิตรักษา. 2536. **แรงจูงใจของสมาชิกในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

ชูชีพ อ่อนโคกสูง. 2518. **จิตวิทยาการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

ดิเรก ฤกษ์หร่าย. 2527. **การพัฒนาชนบท: เน้นหนักการพัฒนาสังคมและแนวความคิดความจำเป็นพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ: กรุงสยามการพิมพ์.

เตโช สวนานนท์. 2518. **จิตวิทยาสำหรับครู.** กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.

ถวิล ธาราโภชน์. 2524. **จิตวิทยาทั่วไป.** กรุงเทพฯ: ทิพยวิสุทธิ์.

ทรงพล ภูมิพัฒน์. 2538. **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ธงชัย สันติวงษ์. 2537. **องค์การและการบริหาร.** (ฉบับแก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

นันทรัตน์ กังงา. 2534. **ความต้องการแม่บ้านเกษตรกรในการเข้าเป็นสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดตราด.** เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

บุญสม วรานอกศิริ. 2539. **ส่งเสริมการเกษตร: หลักและวิธีการ.** (พิมพ์ครั้งที่ 4). เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, คณะธุรกิจการเกษตร, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ประพันธ์ สุทธาวาส. 2522. **จิตวิทยาสังคม.** เชียงใหม่: กลางเวียง.

ประสาท อิศรปรีดา. มปพ. **ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ในวิชาวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์และคิดแบบอนกนัย.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ปรียาพร วงค์อนุตรโรจน์. มปพ. **จิตวิทยาอุตสาหกรรม.** กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซท.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543. **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

พวงเพชร วัชรอยู่. 2537. **แรงจูงใจกับการทำงาน.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

พัชนี วรกวิน. 2526. **จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและปฏิบัติการ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พิสมัย วิบูลสวัสดิ์. 2527. **จิตวิทยาทั่วไป**. เชียงใหม่: คณะวิชาครุศาสตร์, วิทยาลัยครูเชียงใหม่.

พิสิทธิ สารวิจิตร. 2523. **พุทธศาสตร์การสอน วิชาการพัฒนาตนเองและบุคลิกภาพจากระดับอนุบาลถึงปริญญาเอก**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ไวรัช เจียมบรรจง. 2522. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: คณะวิชาครุศาสตร์, วิทยาลัยครูพระนคร.

สงวนศรี วิรัชชัย. 2527. **จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ศึกษาพร.

สมบัติ เจริญทรัพย์. 2547. **ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวนาปรังและถั่วแขก**. เชียงใหม่: แสงศิลป์การพิมพ์.

สมยศ นาวีการ. 2536. **การบริหารการมีส่วนร่วม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมเดช มุงเมือง. 2530. **ภาวะผู้นำในองค์กร**. เชียงราย: นิมิตการพิมพ์.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2532. "หน่วยที่ 4 สิ่งเร้าและแรงจูงใจ". **จิตวิทยาทั่วไป: เอกสารการสอนวิชา หน่วยที่ 1-7**. นนทบุรี: สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 147-210.

สวนา พรพัฒน์กุล. 2522. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.

สิริกุล วะสี. 2533. "เรื่องเกี่ยวกับถั่วเหลืองฝักสด". **วารสารเคหการเกษตร** . ปีที่ 14 ฉบับที่ 18. (มกราคม-มีนาคม 2533): 19-22.

เอนก โชติญาณวงศ์. 2546. **สถานการณ์ถั่วเหลืองฝักสด**. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่

อุดม สำองค์กุล. 2524. **จิตวิทยาสังคม**. เชียงใหม่: คณะวิชาครุศาสตร์, วิทยาลัยครูเชียงใหม่.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

แรงจูงใจของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด เพื่อการส่งออกในพื้นที่ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงแรงจูงใจเฉพาะเกษตรกรที่ปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก โดยข้อมูลที่ได้จะไปใช้ในการประกอบการทำปัญหาพิเศษ สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

ก. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

1. ระดับการศึกษาสูงสุดที่ได้รับ

( ) 1. ไม่ได้รับการศึกษา ( ) 2. เรียนไม่จบการศึกษาขั้นบังคับ

( ) 3. ประถมศึกษาขั้นบังคับ ( ) 4. มัธยมศึกษาตอนต้น

( ) 5. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. ( ) 6. อนุปริญญา / ปวส.

( ) 7. ปริญญาตรี ( ) 8. สูงกว่าปริญญาตรี

( ) 9. อื่น ๆ ระบุ.....

2. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน
3. จำนวนแรงงานในครอบครัว.....คน

ข. สภาพทางการเกษตร

4. ท่านมีประสบการณ์ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดมาเป็นระยะเวลา.....ปี
5. ขนาดของพื้นที่ปลูกถั่วเหลืองผักสดทั้งหมด จำนวน.....ไร่
6. ระบบน้ำที่ใช้ในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

( ) ใช้ระบบน้ำชลประทาน

( ) อาศัยน้ำฝน

7. ลักษณะของการคมนาคมในการขนส่งผลผลิตออกไปจำหน่าย

( ) สะดวกดี เพราะ.....

( ) ไม่สะดวก เพราะ.....

ค. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

8. รายได้จากการปลูกถั่วเหลืองฝักสดที่ผ่านมาคิดเป็นเงิน.....บาท/ไร่

9. รายได้จากการปลูกพืชอื่น ๆ

- รายได้จากการปลูกข้าวนาปรัง.....บาท/ปี
- รายได้จากการปลูกข้าวโพดหวาน.....บาท/ปี
- รายได้จากการปลูกหอมแดง.....บาท/ปี
- รายได้จากการปลูกถั่วแขก.....บาท/ปี
- รายได้จากการปลูกกระเทียม.....บาท/ปี
- อื่น ๆ ระบุ.....บาท/ปี

10. รายได้นอกภาคเกษตร

- รายได้จากการรับจ้างทั่วไป.....บาท/ปี
- รายได้จากการค้าขาย.....บาท/ปี
- รายได้จากงานประจำ.....บาท/ปี

11. รายได้รวมทั้งหมด.....บาท/ปี

12. สภาพการถือครองที่ดิน

( ) ของตนเอง จำนวน.....ไร่

( ) เช่า จำนวน.....ไร่

( ) ผู้อื่นให้ทำประโยชน์ (ไม่คิดค่าเช่า) จำนวน.....ไร่

ง. ข้อมูลด้านสังคม

13. ท่านเป็นสมาชิกของสถาบันการเกษตร (ตอบได้หลายข้อ)

( ) 1. ไม่เป็น

( ) 2. เป็น

( ) 2.1 กลุ่มเกษตรกร

( ) 2.2 กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

( ) 2.3 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร

( ) 2.4 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

( ) 2.5 สถาบันหรือกลุ่มด้านการเกษตรอื่นๆ ระบุ.....

( ) 2.6 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย

14. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานของรัฐ

( ) 1. ไม่เคย

( ) 2. เคย.....ครั้ง/ฤดู

15. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของบริษัทฯ

( ) 1. ไม่เคย

( ) 2. เคย.....ครั้ง/ฤดู

16. ท่านเคยเข้าร่วมการฝึกอบรม/ประชุม เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฝักสด

( ) 1. ไม่เคย

( ) 2. เคย.....ครั้ง/ปี

หน่วยงานที่จัด ( ) ราชการ หน่วยงาน.....

.....

( ) เอกชน บริษัท.....

.....

ตอนที่ 2 แรงจูงใจที่ทำให้เกษตรกรมีความสนใจมากที่สุดในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

คำแนะนำ คำถามในตอนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับการแสดงถึงแรงจูงใจที่เป็นสาเหตุให้ท่านปลูกถั่วเหลืองฝักสด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงระดับแรงจูงใจที่ทำให้ท่านตัดสินใจปลูกถั่วเหลืองฝักสด

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ	แรงจูงใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์					
1. การฝึกอบรม					
1.1 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางแผนในการปลูก					
1.2 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเตรียมดินก่อนการปลูก					
1.3 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิต					
1.4 เพื่อได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนเกษตรกรในการฝึกอบรมเพื่อเน้นหนักเรื่องการปลูกถั่วเหลืองฝักสด					
1.5 เพื่อได้รับการฝึกอบรมด้านเทคโนโลยีเกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฝักสด					
2. การวางแผนปฏิบัติอย่างถูกวิธี					
2.1 การได้รับการวางแผนการปลูกถั่วเหลืองฝักสดอย่างถูกวิธี					
2.2 ชนิดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ใช้ปลูก					
2.3 การได้รับการวางแผนช่วงเดือนปลูกที่เหมาะสม					
2.4 การได้รับการวางแผนวิธีการเตรียมดินระยะปลูกที่เหมาะสม					

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ	แรงจูงใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.5 การคัดเลือกพันธุ์ที่ใช้ในการปลูก					
2.6 การป้องกันและกำจัดโรคและแมลง					
2.7 การปฏิบัติดูแลรักษาแปลงถั่วเหลืองฝักสดตั้งแต่ปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยว					
2.8 การรักษาคุณภาพของถั่วเหลืองก่อนส่งโรงงาน					
3. การพัฒนาทักษะความสามารถของตนเอง					
3.1 การพัฒนาการปลูกด้วยเครื่องมือปลูก					
3.2 ทำให้สมารถปรับปรุงวิธีการปลูกให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น					
3.3 ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีคุณภาพ					
3.4 ทำให้สามารถปรับปรุงวิธีการคัดเกรดผลผลิตได้ตรงกับความต้องการของโรงงาน					
3.5 ทำให้ได้รับโอกาสในการคัดเลือกให้เป็นหัวหน้ากลุ่มผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด					
แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์					
1. เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดกับผู้ปลูกถั่วเหลืองฝักสด					
2. เพื่อได้พบปะสังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนเกษตรกรตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เกี่ยวกับการปลูกถั่วเหลืองฝักสด					
3. เพื่อได้รับการยอมรับจากเพื่อนเกษตรกรให้เป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร					

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ	แรงจูงใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. เพื่อได้พบปะสังสรรค์ได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกันกับเพื่อนเกษตรกรที่ปลูกพืชชนิดอื่น ๆ					
5. เพื่อได้พบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่ของบริษัทเอกชน					
แรงจูงใจด้านผลประโยชน์					
1. สามารถลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันผวนของราคาถั่วเหลืองฝักสด เช่น มีการประกันราคารับซื้อที่แน่นอน					
2. ทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตถั่วเหลืองฝักสดได้ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น					
3. ทำให้ได้รับเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ดีมาใช้ในการปลูก					
4. ทำให้ได้รับการสนับสนุนปัจจัยในการผลิตด้านต่าง ๆ จากโรงงานในการปลูกถั่วเหลืองฝักสด เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมี เป็นต้น					
5. ทำให้ได้รับสิทธิพิเศษจากการเข้าร่วมทำการปลูก เช่น ไปดูงานต่างถิ่น					
6. ทำให้สามารถขายถั่วเหลืองฝักสดได้ผลผลิตตรงตามความต้องการของตลาด					
7. ทำให้สามารถขายถั่วเหลืองฝักสดได้ในราคาสูงกว่าเดิม					
8. มีระบบการชำระเงินที่แน่นอน ตรงเวลา					
9. ทำให้มีโอกาสในการปรับปรุงฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าเดิม					

กิจกรรมที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจ	แรงจูงใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
แรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง					
1. ทำให้ตนเองเป็นคนที่มีหน้ามีตา มีชื่อเสียง และเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้าน					
2. ทำให้ได้รับยกย่องให้เป็นเกษตรกรผู้ปลูกที่ได้ผลผลิตสูงและดีเด่น					
3. เพื่อเป็นพื้นฐานการเป็นผู้นำของสมาชิกในหมู่บ้าน					
4. เพื่อมีโอกาสแสดงออกในความรู้ ความสามารถ โดยให้คำปรึกษาและการแนะนำแก่เพื่อนบ้าน					
5. ทำให้มีโอกาสได้รับการคัดเลือกเป็นเกษตรกรดีเด่นจากหน่วยงานต่าง ๆ					
6. ทำให้มีโอกาสได้เผยแพร่กิจกรรมให้บุคคลภายนอกเข้าเยี่ยมชมกิจการของตนเอง					

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปลูกถั่วเหลืองฝักสดเพื่อการส่งออก

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
1. ด้านการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ ( ) มีการประชาสัมพันธ์น้อย ( ) การคัดเลือกเกษตรกรที่ไม่มีความสนใจอย่างจริงจังเข้าร่วมโครงการ ( ) อื่นๆ	....
2. ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ( ) การสนับสนุนปัจจัยการผลิตน้อยเกินไป ไม่เพียงพอ ( ) ขาดอุปกรณ์หรือเครื่องมือในการทำเกษตร ( ) อื่นๆ	....
3.การฝึกอบรมและทัศนศึกษา ( ) การฝึกอบรมใช้เวลาน้อยเกินไปทำให้ไม่ได้รับความรู้มากนัก ( ) การทัศนศึกษาดูงานน้อย ( ) อื่นๆ	....
4.ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร/บริษัทเอกชน ( ) การออกไปเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึง ( ) เจ้าหน้าที่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ( ) อื่นๆ	....
5. ด้านพันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับ ( ) พันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับไม่ค่อยสมบูรณ์ ( ) พันธุ์ถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับน้อยเกินไป ( ) อื่นๆ	....

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ
6. ด้านผลผลิตของถั่วเหลืองฝักสดที่ได้รับ ( ) คุณภาพของถั่วเหลืองฝักสดที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ ( ) อื่นๆ	....
7. ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต ( ) แรงงานในการเก็บเกี่ยวมีน้อยไม่เพียงพอ ( ) ระยะเวลาในการเด็ดฝักใช้เวลาจำกัด ทำให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ไม่ทัน ทำให้ความหวานลดลง สีผิวฝักเปลี่ยน ( ) อื่นๆ	....
8.ด้านราคาและตลาดจำหน่ายถั่วเหลืองฝักสด ( ) บริษัทมีการตัดราคาจำหน่ายมาก หลังจากตรวจคุณภาพผลผลิต ( ) ราคาที่จำหน่ายได้ไม่เป็นตามที่ตกลงกันไว้ ( ) การจ่ายเงินไม่ตรงตามเวลา ( ) อื่นๆ	....
9. ด้านโรคและแมลงศัตรูพืช ( ) มีโรคและแมลงศัตรูพืชรบกวนมาก ( ) สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย ( ) อื่นๆ	....

ภาคผนวก ข

ตารางภาคผนวก

ตารางที่ 21 ต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองฝักสดและต้นทุนการผลิตข้าวโพดหวาน (ต่อ 1 ไร่)

(หน่วย: บาท)

รายการ	ถั่วเหลืองฝักสด	ข้าวโพดหวาน	
ค่าไถและยกร่อง	650	ค่าไถและยกร่อง	650
เมล็ดพันธุ์ 12 กิโลกรัม	1,200	เมล็ดพันธุ์ 8500 เมล็ด	670
ไดเทน 500 กรัม	125	ยาป้องกันโรค	315
ไรโซเบียม	20	ปุ๋ย 46 – 0 – 0 25 ก.ก.	300
ปุ๋ยสูตรอินทรีย์ 50 ก.ก.	180	ปุ๋ย 15 – 15 – 15 50 ก.ก.	570
ปุ๋ยสูตร 25 – 7 – 7 25 ก.ก.	570	จ้างหักข้าวโพด 1 ไร่	400
ปุ๋ยสูตร 14 – 14 – 21 50 ก.ก.	690		
โกล 2 อี	118		
แลนเนท	350		
เพาว์โว (ป้องกันรา)	230		
ฮอร์โมน	100		
ค่าเด็ดขั้วฝัก	1,500		
ต้นทุน	5,733		2,905

ที่มา: ไกรสอน อะทุน (2547: 5)

ตารางที่ 22 ต้นทุนทำข้าวนาปรังและถั่วแขก (ต่อ 1 ไร่)

(หน่วย: บาท)

ต้นทุนต่อไร่	ข้าวนาปรัง	ถั่วแขก
ค่าไถ	550	550
เมล็ดพันธุ์	400	300
ปุ๋ยสูตร 16 – 20 – 0	520	620
ปุ๋ยสูตร 46 – 0 – 0	620	620
สารเคมี	1,520	1,100
ค่าเก็บเกี่ยว	2,400	2,500
รวม	6,010	5,690

ที่มา: สมบัติ เจริญทรัพย์ (2547)

ตารางที่ 23 เปรียบเทียบระยะเวลาปลูก ผลผลิต และรายได้การผลิตถั่วเหลืองฝักสด การผลิตข้าวโพดหวาน การผลิตข้าวนาปรัง และถั่วแขก (ต่อ 1 ปี)

รายการ	ถั่วเหลืองฝักสด	ข้าวโพดหวาน	ข้าวนาปรัง	ถั่วแขก
ระยะเวลาปลูก (วัน)	65	75	90	75
ราคาประกันกิโลกรัมละ (บาท)	12.50	2.70	4.80	9.50
ต้นทุน (บาท)	5,733	2,905	9,010	5,690
ผลผลิต (ก.ก.)	900	2,250	2,700	1,000
รายได้รวม (บาท)	11,250	6,075	12,960	8,700
รายได้หลังหักต้นทุน (บาท)	5,517	3,170	3,950	3,010

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางมะลิ คำจม
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2506
สถานที่เกิด	จังหวัดเชียงใหม่
การศึกษา	พ.ศ. 2523 มัธยมศึกษาศึกษาตอนต้น โรงเรียนสันทรายวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2525 มัธยมศึกษาศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสันทรายวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่
	พ.ศ. 2527 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการเกษตร วิทยาลัยครูเชียงใหม่
	พ.ศ. 2529 ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) เกษตรศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่
การทำงาน	พ.ศ. 2529 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร บริษัทสยามมติ จำกัด
	พ.ศ. 2532 Supervisor บริษัท เชียงใหม่โฟร์เซ่นฟูดส์ จำกัด (มหาชน)
	พ.ศ. 2548 - ปัจจุบัน ประกอบธุรกิจส่วนตัว